

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**KRIMINALISTIKA – VĚDA O DŮKAZECH,
KRIMINALISTICKÉ STOPY V IDENTIFIKAČNÍM
ZKOUMÁNÍ**

Autor práce: Nicole Kovaříková

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Hovorka

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Jaroslavu Hovorkovi, za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

KOVAŘÍKOVÁ, N. *Kriminalistika – věda o důkazech, kriminalistické stopy v identifikačním zkoumání* : bakalářská práce. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2018. 56 s. Vedoucí bakalářské práce : Mgr. Jaroslav Hovorka.

Klíčová slova: Kriminalistická věda, zákonitosti a metody kriminalistické vědy, kriminalistická stopa, kriminalistická identifikace, místo činu.

Tato práce bude tvořit ucelený přehled objasňující vývoj kriminalistické vědy, jako vědy přinášející důkazy, budou vysvětleny základní pojmy týkající se kriminalistických stop a metody identifikačního zkoumání, budou představeny zákonitosti a metody kriminalistické vědy a bude objasněn proces identifikačního zkoumání z hlediska teorie, tak z hlediska praktického zpracování daktyloskopické stopy a bude uveden kriminalistikou doporučený postup při ohledání místa činu a jeho dokumentace.

ABSTRACT

KOVAŘÍKOVÁ, N. *Criminalistics – Science of Evidences, Criminalistics Traces in Identification Research : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2018. 56 p. Supervisor : Mgr. Jaroslav Hovorka.

Key words: criminalistics, principles and methods of forensic science, forensic trace evidence, forensic identification, crime scene.

This work presents a comprehensive overview of the development of criminalistics as a science which provides evidence. The work explains the basic concepts concerning forensic trace evidence and methods of forensic identification. It also introduces the principles and methods of forensic science, explaining the proces of forensic identification from a theoretical point of view as well as using practical processing of dermatoglyphic evidence. Furthermore, it presents the standart forensic procedure for the examination of a crime scene and its documentation.

Obsah

Úvod.....	7
1 Cíl a metodika bakalářské práce	9
2 Historický exkurz do kriminalistické vědy	10
2.1 Kriminalistika v historických souvislostech.....	11
2.2 Současné zákonitosti a metody kriminalistické vědy	18
3 Vymezení základních pojmů.....	23
3.1 Kriminalistická stopa a jejich dělení	23
3.2 Místo činu a kriminalisticky relevantní událost	27
4 Zásady a postup při zajišťování kriminalistických stop.....	29
4.1 Činnost policistů a zásady na místě činu	29
4.2 Postup na místě činu.....	32
5 Kriminalistická identifikace – metoda získávání důkazů.....	38
5.1 Principy a objekty kriminalistické identifikace	38
5.2 Cíl, formy a typické případy kriminalistické identifikace.....	40
5.3 Metodika a druhy identifikačního zkoumání.....	43
5.4 Kriminalistické stopy v procesu identifikačního zkoumání	45
5.5 Kriminalistická daktyloskopie a proces identifikace.....	46
Závěr	51
Seznam použitých zdrojů	52
Seznam zkratk	53
Přílohy.....	55

Úvod

Kriminalistika jako jedna ze současných forenzních věd prošla poměrně dlouhým vývojem. Její vznik iniciovaly změny právního systému, který od práva útrpného přešel do systému podstatně demokratičtějšího a ze strany podezřelých osob mírnějšímu a to jak ve vztahu k trestům, tak i k systému dokazování.

Kriminalistika jako samostatný vědní obor vznikla až koncem 18. stol. To proto, že soudy a soudci měli nouzi o pádné důkazy, které by jednoznačně nebo alespoň jako vážné indicie prokázaly účast konkrétních osob na konkrétních trestných činech.

Nejprve soudy získávaly důkazy od jednotlivých vědců, odborníků a znalců, kteří své závěry často obhajovali, a v reálu předváděli přímo před soudy. Postupně však nastal požadavek kontrolovat a státem deklarovat kvalitu důkazního materiálu pro soudní procesy. Proto vznikla v jednotlivých státech specializovaná pracoviště, která byla úzce navázána na policejní sbory konkrétního státu. Tak vznikaly samostatná kriminalistická pracoviště, kde byly různé kriminalistické stopy v potřebném rozsahu a v předepsané vědecky ověřené kvalitě vyhodnocovány z hlediska obsahu zaslaných kriminalistických stop. Tak se kriminalistika, která je chápána jako nauka o stopách stala zároveň vědou o důkazech.

Při svém vzniku, kriminalistika začala hledat, objevovat, experimentovat a cestou policejní i soudní praxe ověřovat vědecky podložené hypotézy i závěry. Zároveň se v rámci kriminalistické vědy začala tvořit samostatná odvětví kriminalistického zkoumání jednotlivých kriminalistických stop a jejich markantů.

Právě na základě markantů, ale i obecnějšího popisu kriminalistických stop, kriminalistická věda rozdělila stopy podle možností zkoumání a obsahu jejich informačního pole na různé druhy. Nejprve, tedy na konci 18. a v průběhu 19. stol., se jednalo o stopy daktyloskopické, chemické, trasologické, balistické a o rukou psané písmo.

Ve 20. stol. s rozvojem různých vědeckých oborů technického i humanitního směru, došlo také k rozvoji zkoumání dalších objektů kriminalistickou vědou, a to proto, že mohly obsahovat kriminalisticky relevantní informace, které bylo možno zkoumáním převést na důkazy využitelné v procesu odhalování, objasňování a prokazování trestné činnosti konkrétních osob. Kriminalistika tak vytvářela nové obory zkoumání a ty,

které již využívala pro svá zkoumání, byly zdokonalovány. Z nových odvětví kriminalistického zkoumání, které vznikly po roce 1900, je třeba zmínit zejména mechanoskopii, zkoumání hlasu, pyrotechniku, biologii a genetiku, elektrotechniku, defektoskopii, ale také šlo o moderní prostředky pro popis a identifikaci osob.

Výsledkem historického i vědeckého vývoje kriminalistiky je samostatný, ale interdisciplinární vědecký obor, který se stal skutečně váženým a potřebným pro oblast poznání trestného činu a jiných kriminálních aktivit vědou, ale také pramenem důkazních materiálů pro trestní právo.

Dnešní kriminalistika ve své praktické činnosti z velké části zkoumá, poznává i zpracovává vyhledané a zajištěné kriminalistické stopy a na základě procesu zkoumání, komparace, vědeckého objevování přináší do zejména trestního řízení zásadní důkazní materiály, které mohou jednoznačně identifikovat osobu nebo věc, jenž kriminalistickou stopu na místě činu vytvořily. Pokud se tak nestane, může poskytnout i nepřímé důkazy, které také mohou přispět k objasnění konkrétního kriminálního případu.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce bude kriminalistiku přiblížit jako vědu, která zpracovává, poznává a do srozumitelné řeči transformuje informační pole jednotlivých kriminalistických stop a orgánům činných v trestním řízení tak poskytuje důkazy, na základě kterých mohou objasnit trestnou činnost konkrétních osob a prokázat jim jejich vinu.

Práce bude konstruována jako kompaktní teoretický celek, který bude rozčleněn do pěti kapitol.

V první kapitole bude stanoven cíl, kterého má být dosaženo, a budou uvedeny metody, které k tomu budou využity.

Druhá kapitola bude obsahovat krátký vhled do historického vývoje kriminalistiky jako samostatné vědy s prezentací vzniku některých důležitých oborů zkoumání kriminalistických stop.

Ve třetí kapitole bude provedeno vymezení základních pojmů, které se budou týkat kriminalistických stop, bude zde provedeno rozdělení kriminalistických stop podle kriminalistické nauky i podle druhů zkoumání a bude prezentována možnost jejich využití v kriminalistické identifikaci.

Ve čtvrté kapitole budou uvedeny zásady práce policejních orgánů na místě činu, budou uvedeny postupy policistů při vyhledávání a zajišťování kriminalistických stop, které umožní kvalitní zajištění kriminalistických stop pro proces jejich zkoumání.

V páté kapitole bude objasněn proces kriminalistické identifikace z hlediska kriminalistické teorie a budou uvedeny možné výsledky tohoto procesu z hlediska získání možného důkazního materiálu. Bude zde také prezentován proces kriminalistické identifikace na základě vybrané kriminalistické stopy.

Závěr bude věnován vyhodnocení cíle, který byl v úvodu práce vytyčen. Budou zde uvedena možná opatření, která by mohla vést ve výkonu služby policistů odpovědných za ohledání místa činu ke zkvalitnění vyhledávání a zajišťování kriminalistických stop pro proces kriminalistického expertizního a znaleckého zkoumání.

K vyhotovení práce budou využity metody studia odborné literatury, metody grafické, sběru dat, jejich analýzy a syntézy.

2 Historický exkurz do kriminalistické vědy

Kriminalistika je samostatný vědní obor, jehož vědecké počátky spadají do konce 19. stol., kdy došlo k rozvoji všech, v té době, existujících vědeckých oborů. Kriminalistika pak patří do věd nově vznikajících, která se zaměřila na podporu trestněprávních disciplín dané společnosti. K nalézání a ověřování důkazů sama čerpala při svém vzniku z jiných vědních oborů, ale také vyvinula k tomuto účelu velmi účinnou metodu, kterou je metoda identifikačního zkoumání. Tuto metodu využívá zejména ve smyslu zpětné identifikace konkrétního člověka nebo jiného objektu ze zanechaných stop. Základ identifikace osob položily kriminalistická daktyloskopie a bertillonáž.

„Dnes můžeme kriminalistiku charakterizovat jako vědu, která objasňuje zákonitosti vzniku, shromažďování, využívání stop, soudních důkazů a kriminalisticky významných skutečností, vypracovávám na základě potřeb trestního zákona a trestního řádu metody, postupy, prostředky a operace za účelem úspěšného odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti.“¹²

Kriminalistika je v současnosti samostatným a značně rozsáhlým interdisciplinárním vědním oborem, ať už z hlediska svého obsahu, vzhledem k formám výzkumu, ale také vzhledem k praktické činnosti. Má své samostatné jasně vymezené místo v systému věd, i když není typickou právní vědou, technickým ani humanitním oborem. Velmi laicky řečeno „z každého má něco“ a využívá velkého množství metod a poznatků jiných vědních i lidských oborů, které aplikuje na svůj předmět zkoumání.

K vědním oborům, jejichž vybrané poznatky jsou různým způsobem kriminalistikou využívány, patří zejména fyzikálně matematické a technické obory, biologie, medicína, psychologie, psychiatrie, bionika, biomechanika, biochemie, kybernetika a také vědy forenzní, jakými jsou soudní inženýrství, soudní lékařství, soudní psychiatrie či psychologie.

¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 6.

² MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 21.

2.1 Kriminalistika v historických souvislostech

V této části bude proveden krátký historický náhled do vývoje kriminalistiky jak na evropském kontinentu, tak na území současné ČR.

Kriminalistika se vyvinula z jiných vědních oborů a důvodem jejího osamostatnění byl požadavek trestně-právních věd mít k dispozici jednu vědu, která by uměla přinést dostatek nezvratných důkazních prostředků do procesu vyšetřování trestních činů a zejména pak do řízení před soudem. Tyto důkazy musejí být tak pádné, že na jejich základě může být odsouzen skutečný pachatel konkrétního trestného činu.

Jak se vyvíjela kriminalistika, jako samostatný vědní obor, tak se v rámci této vědy vyvíjely i metody a postupy, kterými bylo možno přinést důkazy, a které mohly jednoznačně identifikovat konkrétní podezřelou osobu nebo věc, a umožnily tak v řízení před soudem pomoci rozhodnout o vině či nevině osoby obžalované. K tomu kriminalistika vyvinula své vlastní vědní disciplíny a to podle nejnovějších, v dané době platných, poznatků plynoucích ze svého vlastního poznání, a také z vědecky podložených závěrů jiných vědních oborů.

Mezi nejstarší vědní disciplíny kriminalistické vědy patří zcela nepochybně kriminalistická trasologie, bertillonáž a daktyloskopie. Vzhledem k tomu, že cílem práce je také představit kriminalistické identifikační metody umožňující ztotožnění člověka, bude následující kapitola zaměřena na jejich přehled a objasnění podstaty zkoumání. Budou prezentovány metody historické, ale i ty moderní.

Vývoj kriminalistiky ve světě a pak po vzniku samostatného československého státu, lze uvést následující období vývoje kriminalistiky:

- a) stručný vývoj kriminalistiky ve světě a na území ČR do roku 1939,
- b) kriminalistika v období okupace Německem (1939 – 1945),
- c) kriminalistika v období Sboru národní bezpečnosti (1945 – 1991),
- d) kriminalistika v ČR v období od roku 1991.³

a) Stručný vývoj kriminalistiky ve světě a na území ČR do roku 1939

Úplné počátky kriminalistiky jako takové sahají do hluboké historie. Některé národy uměly „číst“ stopy v terénu a podle nich rekonstruovat sled události nebo její příčiny. Už kolem roku 650 n. l. se využíval v Číně a v Japonsku otisk prstu k identifikaci

³ STRAUS, J., VAVERA, F. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem II*. Praha : POLICE HISTORY, 2005, s. 10.

osoby, která uzavírala písemnou smlouvu. V tomto případě, ale nebyl brán jako stopa o trestném činu, ale pouze jako jistá symbolika a signifikace podpisové doložky.

Od 16. století, v souvislosti s rozvojem lékařské vědy a speciálně s rozvojem soudně-lékařské vědy, dochází k postupné kodifikaci využívání soudního lékařství v trestním řízení. Z téže doby jsou známy dokumenty o využívání grafických expertíz. Ve Francii bylo již roku 1570 ustaveno sdružení soudních znaleců písma.

V roce 1600 Jan Jesenský provedl v Praze první veřejnou pitvu. Popis této pitvy vydal v devíti přednáškách „Anatomiae Pragae anno MDC solenniter administratae historiai“. O sto let později, přesněji v roce 1725, vydává Jan František Löw z Ersfeldu, „Theatrum medicoiuridicum“, což byla první soudně-lékařská kniha vydaná v Čechách, v níž se pojednává o otázkách porodnických, o potratech, přičetnosti, ranách a násilné smrti.⁴

Kriminalistika a především kriminalistická technika v dnešním slova smyslu vznikla v období vrcholící průmyslové revoluce ve druhé polovině 19. století. Jejím prvořadým úkolem bylo přispět k identifikaci osob a věcí. V letech 1879-1882 zavedl v Paříži Alphonse Bertillon měření těla. Tato metoda byla nazvána antropometrií, dnes už ji známe pod pojmem „bertillonáž“. Později tuto metodu Bertillon doplnil o odebrání daktyloskopických otisků prstů rukou a fotografování pachatelů (dvoudílná fotografie), podle jím stanovených technických zásad. Tak mohl vytvořit systematicky uspořádaný archiv, ve kterém bylo možno zpětně identifikovat osoby, na základě již dříve dobře a přehledně zpracovaných jejich popisů. Bylo tak možné zjistit skutečnou identitu osob, které svoji původní identitu skrývaly. Bertillon je také zakladatel kriminalistické fotografie místa činu, k jejímž vyhotovení využíval speciální metrickou fotografii.

Současně se zavedením antropometrie vzniklo první specializované pracoviště „kriminalistické techniky“ – identifikační služba pařížské policie. Měření lidského těla podle Bertillona mělo poměrně krátké trvání. Poslední takové měření bylo provedené v roce 1908 a to proto, že tuto metodu nahradila rychlejší, přesnější a „pohodlnější“ daktyloskopie.⁵ Nicméně metoda bertillonáže se stala součástí modernějších metod např. popisu osoby, identifikace podle zvláštních znamení apod.

Bertillonáž na několik let ovládla celý svět, avšak i s touto metodou popisu a identifikace osob byly současně navrhovány další metody a systémy identifikace osob. Jednou z nich byla například odontometrie, což byla identifikace osob podle zubů. Další

⁴ STRAUS, J., et al. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem*. Praha : POLICE HISTORY, 2003, s. 9.

⁵ STRAUS, J., et al. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem*. Praha : POLICE HISTORY, 2003, s. 10.

byla kraniometrie – identifikace osob založená na měření lebečních kostí, dále také rentgenografická antropometrie – identifikace osob podle tvarů očí nebo žil na hřbetu ruky. I přes všechny další systémy, bertillonáž žádný z nich vytlačit nemohl.⁶⁷

Počátek 20. století byl ve znamení ústupu bertillonáže a nástupu kriminalistické daktyloskopie, která se stala spolehlivou identifikační metodou a dále pak vznikly kriminalistické trojdílné fotografie využívané zejména metodou kriminalistické rekognice, tedy znovu poznání.⁸

Významnou českou osobností, která je spojována se zájmem o daktyloskopii v Rakouskouherských zemích 19. stol., je Jan Evangelista Purkyně, průkopník v oblasti biologie a genetiky. Z pohledu kriminalistiky je významnou osobností proto, že se mu jako prvnímu podařilo popsat základní vzory papilárních linií na posledních člancích prstů a navrhl jejich klasifikaci, což umožnilo vzniknout základnímu systému registrace a znovupoznání evidovaných otisků prstů, které se využívají v daktyloskopických evidenčních systémech dodnes. Jeho výzkumy však byly tehdy motivovány výhradně biologickým a genetickým zájmem a nepomýšlel na využití kresby papilárních linií pro identifikaci osob v oblasti kriminalistiky.⁹

Zde je také na místě uvést jméno soudce a profesora univerzity ve Štýrském Hradci - Hanse Grosse. Ten je označován za „otce kriminalistiky“ resp. pojmu „kriminalistika“. Právě on jako první obsah jejího pojmu publikoval. Sám se věnoval základům chemie, fyziky, fotografii, mikroskopii, botanice, zoologii a jejich možného využití v kriminalistice. Věnoval se intenzivně studiu trestního práva a jeho propojení právě s kriminalistikou. Sám pak po dvacetileté práci vydal knihu, v níž shrnul všechny své zkušenosti a nazval ji „Příručka pro vyšetřující soudce“.¹⁰

Dalším jménem, které stojí nepochybně za zmínku v tomto historickém exkurzu do vývoje české kriminalistiky a její praktické činnosti, je František Protiwenský, povoláním četník, který se se svými kolegy zúčastnil v květnu v roce 1900 ve Vídni antropometrického kurzu. Ihned po jejich příjezdu do Prahy, bylo jimi provedeno první antropometrické měření na území současné ČR. Od roku 1903 Protiwenský na svoje náklady tvořil daktyloskopickou sbírku pachatelů trestné činnosti. Tu pak v roce 1908 vydal ke služebním účelům policie a četnictva na území Prahy. Vzhledem k datu vzniku

⁶ STRAUS, J., et al. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKE KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem*. Praha : POLICE HISTORY, 2003, s. 10.

⁷ MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s 23.

⁸ MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s 24.

⁹ STRAUS, J., et al. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKE KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem*. Praha : POLICE HISTORY, 2003, 11.

¹⁰ STRAUS, J., et al. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKE KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem*. Praha : POLICE HISTORY, 2003, s. 11-12.

této daktyloskopické sbírky, ji můžeme řadit mezi jednu z nejstarších daktyloskopických sbírek na evropském kontinentě. V roce 1920 František Protiwenský napsal jednu z prvních významných československých kriminalistických publikací s názvem: „Nauka o daktyloskopování a popisování osob“. Obsahuje základní daktyloskopické systémy a návod k odběru daktyloskopických otisků prstů a k popisování osob.¹¹

Na Františka Protiwenského v jeho publikační činnost navázali v roce 1922 jeho kolegové Oldřich Pinkas a Josef Povondra, kteří vydali odbornou publikaci: „Pokyny pro službu pátrací a daktyloskopickou“, která byla určena pouze pro služební účely policie a četnictva. Bylo to velmi významné dílo obsahující základní poznatky z oblasti kriminalistické techniky a taktiky jako první svého druhu byla vydána v českém jazyce. Tato publikace byla dokonce schválena ministerstvem vnitra již samostatného Československa jako služební a učební pomůcka. Obsahem publikace byla stručná teorie týkající se kriminalistických stop, zajišťování věcí, svědků a zjištění souvislostí důležitých pro vyšetřovanou věc.¹²

Převážná část této publikace výše uvedených autorů je zaměřena na daktyloskopii a popis osob. Kniha obsahuje také postupy a prostředky, které vedou k zjištění stop a odhalení pachatele. Uvádějí zde také definici kriminalistické stopy: „je to každá změna, která se stala vlivem pachatelovým na místě činu od okamžiku, kdy na toto místo přišel, až do té doby, kdy jej opustil, jakož i při jeho přípravě, nebo v důsledku spáchaného činu provedené činnosti na jiném místě“¹³. V období do třicátých let vycházely pouze odborné časopisy.¹⁴

V roce 1932 vyšla velmi významná kniha „Vyšetřovací metody bezpečnostní služby“, jejímž autorem byl Vítězslav Čelanský. V této publikaci vyjadřuje svůj názor, že je třeba upustit od kriminalisticko-technických metod a jimi získaných důkazních prostředků a klade hlavní důraz na doznání pachatele. K dosažení doznání pachatele autor doporučuje použít psychický nátlak nebo například výslech v narkóze. S těmito metodami zcela jistě nelze z pohledu současného poznání a uplatňování výslechových

¹¹ STRAUS, J., et al. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem*. Praha : POLICE HISTORY, 2003, s. 13.

¹² MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 25.

¹³ STRAUS, J., et al. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem*. Praha : POLICE HISTORY, 2003, s. 15.

¹⁴ STRAUS, J., et al. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem*. Praha : POLICE HISTORY, 2003, s. 15.

metod souhlasit, ale nesmíme opomenout autorovu doslova průkopnickou snahu o využití psychologie a psychopatologie v kriminalistické praxi.¹⁵

b) Kriminalistika v období okupace Německem (1939 – 1945)

Dne 15. 3. 1939 začala německá armáda okupovat české území a dne 16. 3. 1939 vznikl Protektorát Čechy a Morava. Bezpečnostní sbory byly pod vedením německých úředníků a vedle českých bezpečnostních sborů zde fungovaly také bezpečnostní sbory německé, zejména pak gestapo. Následkem toho české služebny obdržely pouze německou kriminalistickou literaturu. V této době se v českém jazyce žádná odborná ani kriminalistická a ani právní literatura nevydávala, až na výjimku.

V roce 1940 vyšla publikace Ladislava Havlíčka s názvem: „Mechanoskopie stopy a znaky řemeslných nástrojů“. Tato kriminalistická publikace se stala základním a prvním pramenem nového kriminalistického vědního i technického odvětví – kriminalistické mechanoskopie. Toto dílo je tak významné, že z něj čerpají informace policisté i kriminalističtí odborníci dodnes. Tato publikace má svou kvalitu zejména z hlediska přesné terminologie a některých pracovních metod využívaných k identifikaci nástrojů použitých k vloupání.¹⁶

c) Kriminalistika v období Sboru národní bezpečnosti (1945 – 1991)

Na počátku tohoto období byla velkým přínosem kriminalistické literatury kniha „Daktyloskopie, cheiroskopie a podoskopie“ Václava Noska, která vyšla v roce 1947. Tato kniha se na dlouhý čas stala základní učebnicí kriminalistické daktyloskopie. Za zmínku stojí ještě dva autoři, kteří se zabývali po roce 1945 soudním lékařstvím. Těmi byli Edward Knobloch se svou knihou „Soudní lékařství a lékařská kriminalistika“ a Jaromír Tesař, který vydal knihu „Soudní lékařství pro právníky“. I přesto, že to byly knihy, resp. učebnice, vydané pro posluchače lékařské fakulty, byly velmi významným počinem, jak pro českou tak i světovou kriminalistiku.¹⁷

¹⁵ STRAUS, J., et al. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem*. Praha : POLICE HISTORY, 2003, s. 17.

¹⁶ STRAUS, J., VAVERA, F. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem II*. Praha : POLICE HISTORY, 2005, s. 11-12.

¹⁷ STRAUS, J., VAVERA, F. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem II*. Praha : POLICE HISTORY, 2005, s. 14.

Je celkem zajímavé, že za celou dobu samostatné Československé republiky, tedy do začátku padesátých let, nikdo ani žádný kolektiv odborníků, nese-psal ucelené dílo, které by obsahovalo všechny dosud známé poznatky z kriminalistické vědy.¹⁸

Až se vznikem Kriminalistického ústavu Praha, ve kterém pracoval známý pozdější autor odborných publikací a pedagog Bohuslav Němec, začali vznikat ucelené studie o metodách, postupech, prostředcích a poznacích soudobé kriminalistické vědy.

Koncem 50. let a v průběhu 60. let vyšla zcela nová odborná pětisvazková publikace pod názvem: „Učebnice kriminalistiky“. První dva díly byly věnovány kriminalistické technice, třetí svazek se zabýval speciálními expertízami. V roce 1967 vyšly poslední dva svazky, které popisovaly metody, postupy a prostředky využívané při „Vyšetřování dopravních nehod silničních“ a při „Vyšetřování dopravních nehod železničních, leteckých a plavebních“. Tato učebnice je zaměřena, co se týče teorie kriminalistiky, velmi málo. Pro další vývoj kriminalistiky bylo velmi důležité, její rozdělení na tři samostatné celky, a to na:

- a) kriminalistickou techniku,
- b) kriminalistickou taktiku a
- c) pomocné vědy (např. soudní lékařství).¹⁹

V roce 1973 byl vydán zákon č. 107/1973 Sb., ze dne 25. 9. 1973, o Vysoké škole Sboru národní bezpečnosti (dále jen VŠ SNB). Tento zákon nabyl účinnosti dne 1. 10. 1973 a byl velkým mezníkem v dějinách československé kriminalistiky. Na tuto vysokou školu byla převedena hlavní úloha o rozvoj odborné i vědecké kriminalistiky. Na VŠ SNB byla vytvořena samostatná katedra kriminalistiky a pozdější „Ústav kriminalistiky“.

VŠ SNB obohacovala svou činností kriminalistickou vědu a na základě vědeckých poznatků vychovávala a vzdělávala skutečné odborníky z řad příslušníků VB a kriminální policie. Rozšiřovala jejich znalosti a dovednosti v praktickém uplatňování kriminalistických metod a poznatků v jejich práci na místě činu, s pachateli během jejich výslechů, ale také v rámci vyhledávání a objasňování veškeré trestné činnosti.

Byli zde vzděláváni odborníci a znalci pro oblast zpracování a zkoumání kriminalistických stop, ale i specialisté pro oblast trestního práva. Tato VŠ svoji činnost rozvíjela až do roku 1990, kdy byla zrušena. Zrušením VŠ SNB všechna práva a povinnosti přešla na nově vzniklý Institut Federálního ministerstva vnitra

¹⁸ STRAUS, J., VAVERA, F. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem II*. Praha : POLICE HISTORY, 2005, s. 15.

¹⁹ STRAUS, J., VAVERA, F. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem II*. Praha : POLICE HISTORY, 2005, s. 16.

pro výchovu a vzdělávání a v roce 1992 přešla na nově vzniklou vysokou školu, Policejní akademii České republiky.²⁰

Co se týká odborné literatury, nesmíme zde opomenout jméno Jána Pješčaka, který v 60. a 70. letech vytvořil se svým kolektivem moderní učebnice kriminalistiky, například metodiku pro účely vyšetřování, kterou nazval „Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů“. Na něj navázal Viktor Porada.²¹

Viktora Porada, který v roce 1987 vydal jako vědecký pracovník VŠ SNB svoji vědeckou monografii s názvem „Teorie kriminalistických stop a identifikace“. Právě Viktor Porada patří k významným průkopníkům a propagátorům kriminalistické vědy a převážná část jím zpracované odborné literatury spadá do konce 90. let 20. století.

Můžeme se zde zmínit ještě o díle „Kriminalistika I a II“, která byla určena pro posluchače Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, ale využívali ji v oblasti vzdělávání i pro praktickou činnost policisté nebo „Biomechanika“, kterou sepsal Viktor Porada se svými kolegy Jaroslavem Valentou a Jiřím Strausem.²²

d) Kriminalistika v ČR v období od roku 1991

K významným osobnostem forenzních věd tohoto období patří bezesporu Michal Dogoši, Jan Chmelík, Zdeněk Konrád, Jan Musil, Viktor Porada, Vladimír Prerad, Miroslav Protivinský, Jiří Straus, Přemysl Strejc, Jaroslav Suchánek či Miroslav Rybář. Tyto osobnosti jsou spojeny s vědeckým a pedagogickým působením na PA ČR Praha, na Karlově univerzitě Praha a dalších vysokých školách právnického směru v ČR či SR.

Samořejmě nesmíme zapomenout na pracovníky, kteří ověřují kriminalistické předpoklady a teorie a získávají praktické poznatky na expertizních a znaleckých pracovištích Kriminalistického ústavu Praha a Odděleních kriminalisticko-technických expertíz Policie ČR na jednotlivých krajských ředitelstvích policie.

Kriminalistickou vědu v dnešní době rozvíjí také další státní instituce, především katedra kriminalistiky Policejní akademie ČR, Kriminalistický ústav Policie ČR, Ústavy soudního lékařství, Ústav soudního inženýrství Vysokého učení technického Brno, Právnické fakulty vysokých škol právnického směru v ČR (Karlova univerzita) nebo Muzeum policie ČR.

²⁰ STRAUS, J., VAVERA, F. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem II*. Praha : POLICE HISTORY, 2005, s. 22.

²¹ MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 28.

²² STRAUS, J., VAVERA, F. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem II*. Praha : POLICE HISTORY, 2005, s. 23.

V současném období v souvislosti s řešením výzkumného záměru Policejní akademie ČR vznikla řada kriminalistických vědeckých monografií spojených s příbuznými forezními vědními obory, jako jsou soudní lékařství, soudní inženýrství a forezní biomechanika.²³ Právě s oblastí forezní biomechaniky je úzce spojeno jméno profesora Jiřího Strause, kterého lze považovat za zakladatele biomechaniky na území ČR.

2.2 Současné zákonitosti a metody kriminalistické vědy

Současné zákonitosti kriminalistiky vycházejí z poznatků dalších forezních věd, jakými jsou: kriminologie, penologie, viktimologie, trestněprávní vědy, soudní lékařství, soudní psychiatrie, soudní psychologie, které se zabývají významným negativním společenským jevem – zločinností. Objekty zkoumání této skupiny věd jsou většinou shodné. Jedná se zejména o následující objekty:

- a) trestné činy a jiné společensky škodlivé události (např. sebevraždy, nehody, havárie atp.),
- b) pachatelé trestných činů a jejich oběti,
- c) činnost pachatelů trestných činů,
- d) činnost orgánů činných v trestním řízení, tedy činnost policejních orgánů, státních zastupitelství a soudů,
- e) činnost znalců a znaleckých institucí,
- f) příčiny, podmínky a okolnosti umožňující spáchání trestných činů a vznik jiných společensky škodlivých událostí (KRU).²⁴

Zákonitosti kriminalistické vědy

Kriminalistika jako samostatná vědecká disciplína zkoumá tyto objekty z hlediska specifických okruhů zákonitostí, které nejsou zkoumány žádnou jinou vědní disciplínou. Okruhy těchto specifických zákonitostí, o kterých můžeme hovořit jako o specifickém předmětu kriminalistické vědy, rozdělujeme do dvou linií, a těmi jsou:

- a) zákonitosti vzniku a zániku kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky relevantních informací,

²³ STRAUS, J., et al. *ÚVOD DO KRIMINALISTIKY: 3. rozšířené vydání*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012, s. 31.

²⁴ STRAUS, J., et al. *ÚVOD DO KRIMINALISTIKY: 3. rozšířené vydání*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012, s. 41.

- b) zákonitosti vyhledávání, zajišťování, shromažďování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky relevantních informací v zájmu rychlého, úplného a objektivního odhalování, vyšetřování a prevence trestných činů.²⁵

Specifický předmět kriminalistické vědy tvoří následující okruhy zákonitostí objektivního světa:

- a) zákonitosti vzniku, trvání a zániku kriminalisticky relevantních informací (důkazního i nedůkazního charakteru),
- b) zákonitosti vyhledávání, fixace a shromažďování kriminalisticky relevantních informací,
- c) zákonitosti vydělování kriminalisticky relevantních informací z jejich hmotného nositele nebo specifického prostředí,
- d) zákonitosti vzniku, analýzy a řešení kriminalistických situací,
- e) zákonitosti analýzy, interpretace, hodnocení a využívání kriminalisticky relevantních událostí v zájmu rychlého, úplného a objektivního odhalování, vyšetřování a prevence trestných činů.²⁶

S vymezením předmětu kriminalistické vědy souvisí i problematika vymezení systému kriminalistiky jako vědního oboru. Stejně jako předmět zkoumání, ani systém kriminalistiky není ničím nahodilým a existuje jako výsledek objektivně a vědecky podložených zjištění. Poznání systému kriminalistické vědy znamená poznání takového uspořádání a rozřídění kriminalistikou zkoumaných objektů, které by se nejvíce přibližovalo objektivní skutečnosti. Máme-li rozřídít a uspořádat objekty zkoumané kriminalistikou, považujeme za nutné zvolit nejprve vhodné kritérium systematizace. Za toto kritérium můžeme považovat charakter zkoumaných objektů a na tomto základě lze kriminalistickou vědu rozdělit do tří částí:

- a) obecně teoretické otázky kriminalistické vědy a praxe (předmět a systém, dějiny, metodologie kriminalistiky aj.),
- b) metody procesu poznání trestných činů a jiných KRU (metody kriminalisticko-technické, metody expertizní činnosti a metody kriminalisticko-taktického charakteru aj.),

²⁵ STRAUS, J., et al. *ÚVOD DO KRIMINALISTIKY: 3. rozšířené vydání*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012, s. 41.

²⁶ STRAUS, J., et al. *ÚVOD DO KRIMINALISTIKY: 3. rozšířené vydání*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012, s. 42.

- c) metodika procesu poznání jednotlivých druhů trestných činů (znaky kriminalistické charakteristiky daného druhu trestných činů – způsob spáchání, typické vlastnosti obětí a pachatelů, typické stopy, vyšetřovací situace, aj.).²⁷

Metody kriminalistické vědy

Metody kriminalistické vědy vycházejí z relevantních zákonitostí objektivního světa, jejichž účelem je poznání těchto zákonitostí a vyvození závěrů použitelných v policejní praxi. Kriminalistika objevuje nové metody, postupy a prostředky v oblasti vyhledávání, zajišťování a zkoumání kriminalistických stop a také pro potřeby objasňování a vyšetřování jednotlivých druhů trestné činnosti. Zároveň zdokonaluje stávající metody, postupy a prostředky a aktualizuje je podle nejnovějších vědeckých poznatků. Účelem metod kriminalistiky je získávat důkazní materiály pro trestní řízení. Z tohoto pohledu lze metody kriminalistiky rozdělit podle stupně obecnosti na tři základní skupiny metod:

- a) **obecně poznávací** (metody, které využívá běžně i laik – popisování, měření, vážení ...),
- b) **speciální metody** - převzaté z jiných vědních oborů (metody sociologické, matematické, fyzikální, fyzikálně chemické, chemické, biologické, biometrické, matematické aj.),
- c) **specifické metody**, které kriminalistika vytvořila pro svoje potřeby, jsou výlučně využívány v oblasti kriminalistické vědy (daktyloskopie, kriminalistická balistika, trasologie, kriminalistická genetika, rekonstrukce, rekognice, ohledání místa činu aj.).^{28,29,30}

Rozbor vybraných kriminalistických metod

- a) **Obecně poznávací** metody jsou metody, které využíváme i jako laici v běžném životě a řadíme sem pozorování, popisování, srovnávání, měření, metody a způsoby logického myšlení (analýza, dedukce, syntéza, indukce).³¹

²⁷ STRAUS, J., et al. *ÚVOD DO KRIMINALISTIKY: 3. rozšířené vydání*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012, s. 44-45.

²⁸ STRAUS, J., et al. *ÚVOD DO KRIMINALISTIKY: 3. rozšířené vydání*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012, s. 46-47.

²⁹ SUCHÁNEK, J., et al. *Kriminalistika : kriminalistickotechnické metody a prostředky*. 2. uprav. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 8.

³⁰ MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 18.

³¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001. 512 s. 109.

- b) Pozorování** je činnost člověka, která je záměrná, plánovitá, cílevědomá, během které vnímá za účelem prozkoumání jevů, objektů nebo předmětů. V kriminalistice je nejdůležitější a nejrozšířenější empirickou metodou poznání. Říká se, že dobrým kriminalistou nemůže být ten, kdo nedokáže dobře rozpoznat. Základními metodologickými požadavky na pozorování jsou zejména přesnost a objektivnost. Tato metoda se uplatní při ohledání místa činu, při výslechu a jiných procesních úkonech, zrovna jako při vyhodnocování a zkoumání kriminalistických stop.³²
- c) Srovnávání** (komparace) je vzájemné zkoumání a hodnocení více objektů, jehož cílem je nalezení jejich shodných nebo rozdílných vlastností. Bez srovnávání je nemyslitelná kriminalistická identifikace věcí i osob, systémy kriminalistických evidencí, zkoumání způsobu páchaní trestných činů a takové procesní úkony jakými jsou rekognice (znovu poznávání osob nebo věcí s cílem určit jejich totožnost) či konfrontace (porovnání) a další úkony.³³
- d) Měření** v procesu kriminalistické identifikace je druhem srovnávání. Cílem měření je kvantitativní určení vybraných vlastností a vztahů objektů nebo jevů. I kriminalistika vychází z poznatku, že lze měřit jen takové vlastnosti a vztahy, které jsou přesně definovány a nabývají různých velikostí jako je např. hmotnost, délka, doba trvání, teplota nebo rychlost. Tuto metodu policejní orgány, ale také znalci využívají při ohledání místa činu, během vyšetřovacích experimentů, ale také při zkoumání a vyhodnocování kriminalistických relevantních stop a jevů.^{34,35}
- e) Popisování** je vyjádření charakteristických znaků zkoumaných objektů obecně srozumitelnými symboly, jak v podobě mluveného slova či psaného textu, tak v obrazové podobě doprovázeného slovem v obou podobách nebo převedením do vhodných dat. Smyslem popisování je vnímaný obraz objektů a jevů popisováním transformovat do slovního, číselného nebo jiného informačního signálu.³⁶
- f) Experiment**, v souvislosti s kriminalistikou hovoříme o vyšetřovacím nebo také o znaleckém experimentu. Podstatou této metody zkoumání věcí či jevů objektivní reality je zjištění a ověření jejich souvislostí s podmínkami, které jsou kontrolované a účelově měněné pozorovatelem (policejním orgánem, znalcem). Experimentátor

³² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. Praha : C. H. Beck, 2001. 512 s., 113.

³³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. Praha : C. H. Beck, 2001. 512 s., 115.

³⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. Praha : C. H. Beck, 2001. 512 s., 115.

³⁵ MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 112.

³⁶ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. Praha : C. H. Beck, 2001. 512 s., 115.

zasahuje zcela účelově do průběhu experimentu a uchovává si stálou kontrolu nad probíhajícími procesy, tak aby ověřil nebo vyvrátil předem stanovené hypotézy.³⁷

Závěrem lze tedy konstatovat, že kriminalistické zákonitosti a metody jsou zcela jednoznačně založeny na současném vědeckém poznání, které bylo ověřeno v policejní i kriminalistické praxi. Jedině tak lze poznat vznik, trvání, informační pole i zánik obsahu kriminalistických stop a srovnávacích materiálů. Zároveň jediné vědeckým odborným a znaleckým poznáním a zkoumáním lze informační pole kriminalistických stop, zkoumaných objektů a dějů převést do trestně procesně přijatelných důkazních materiálů, ve prospěch i neprospěch, podezřelé, obviněné nebo obžalované osoby, na jejichž základě může soud přijmout adekvátní rozhodnutí.

Stručně řečeno současné i historicky ověřené, často stále používané, kriminalistické metody, postupy a prostředky jsou orgány činnými v trestním řízení (dále jen OČTŘ) využívány v průběhu dokazování k získávání rozhodných důkazních materiálů.³⁸

³⁷ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. Praha : C. H. Beck, 2001. 512 s. 116.

³⁸ MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 113.

3 Vymezení základních pojmů

V této kapitole budou objasněny základní kriminalisticky významné pojmy, které se budou vztahovat ke kriminalistickým stopám, kriminalistické identifikaci, případně jiným kriminalisticky významným informacím. Jejich objasnění umožní lépe chápat jejich význam. Vysvětleny budou zejména pojmy:

- a) kriminalistická stopa a jejich dělení,
- b) kriminalistická identifikace,
- c) místo činu a kriminalisticky relevantní událost.

3.1 Kriminalistická stopa a jejich dělení

Obecně lze říci, že kriminalistická stopa je vše, co může pomoci osvětlit dění na místě kriminalisticky relevantní události (dále jen KRU), zejména na místech trestných činů (dále jen TČ). To mohou pomoci osvětlit objekty nebo informace obsažené právě v kriminalistických stopách, na jejichž základě lze dopadnout konkrétní osobu, která objasňovaný skutek spáchala nebo se na něm nějak podílela. K tomu je využívána jako jedna z metod i metoda kriminalistické identifikace, jinak řečeno, proces ztotožnění mezi stopou a podezřelým objektem.

Mezi základní pojmy zvoleného tématu práce zcela nepochybně patří pojem „**KRIMINALISTICKÁ STOPA**“. Odborná kriminalistická literatura obsahuje řadu definic kriminalistické stopy, které se od sebe nijak zásadně neodlišují. Pro potřeby této práce je uvedena jedna z nich, která definuje kriminalistickou stopu takto:

*„Kriminalistickou stopou je každá změna v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, které příčinně či alespoň místně a časově souvisí s vyšetřovanou událostí, obsahuje kriminalisticky nebo i trestněprávně relevantní informaci a je zjiřitelná, i využitelná pomocí přípustných kriminalistických, přírodovědných a technických metod, postupů a prostředků“.*³⁹

³⁹ STRAUS, J., et al. *ÚVOD DO KRIMINALISTIKY: 3. rozšířené vydání*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012, s 78.

Z výše uvedené definice a z odborné kriminalistické literatury lze vyvodit, že každá kriminalistická stopa vzniká působením konkrétní osoby na nebo do nějakého objektivního prostředí, anebo do vědomí lidí. Prostor i osoby mohou na sebe působit vzájemně a zanechávají nebo přenášejí informace o sobě navzájem. Zároveň musí být splněny podmínky, že kriminalistická stopa:

- a) má vzniknout v době páchaní KRU, zpravidla od pojetí úmyslu nebo alespoň od přípravy do ukončení jednání osoby (časová souvislost),
- b) musí vzniknout na místě KRU nebo na místech s ní úzce spojených, která nemusí být shodná s místem, kde byl čin proveden, tedy místo čekání, přípravy, úkrytu lupu, oběti apod. (místní souvislost),
- c) musí vzniknout v příčinné souvislosti s činností konkrétní osoby nebo osob (souvislost příčinná).

Kriminalistická stopa tak vzniká vlastně jako celkový výsledek resp. následek, který úzce souvisí s nějakou činností člověka, a který se odráží do prostředí na místě KRU. Takovým místem může být i jiná osoba (tělo, oblečení), vozidla a jejich interiér, ale také paměť osoby, které sama páchá, včetně spolupachatelů a také paměť oběti nebo svědků. Důležitou roli hraje i čas, tedy doba, kdy stopy vznikají. Kriminalisticky využitelné stopy musí vzniknout v úzké časové souvislosti s konkrétní páchanou KRU (např. v době, kdy je čin páchán). U některých trestných činů je možné, že kriminalistické stopy jsou vytvářeny i po delší časový úsek. Jde zejména o plánovanou, trvající nebo pokračující trestnou činnost. Stopy jako následek protiprávního jednání, za ideálních podmínek, se vytvářejí od přípravy po ukončení jednání např. tím, že pachatel provádí obhlídku místa činu, opakuje nezákonné jednání nebo v něm pokračuje. Takovými poměrně častými příklady jsou trestné činy znásilnění, pohlavní zneužívání, ublížení na zdraví, týrání svěřené osoby, ale i některé hospodářské trestné činy.

Pro policejní orgány je ideální stav situace, kdy pachatel trestný čin spáchá pouze na jednom místě. U případů, kdy se pachatel sám přemisťuje nebo přemisťuje oběť, zcizené předměty nebo u trestných činů trvajících, jsou pak místy KRU všechna místa, kde trestnou činnost prováděl a často i celé trasy, kde konal (např. znásilnění, kdy s obětí pachatel chodí v otevřeném terénu a ke znásilnění dojde na více místech).

Dělení kriminalistických stop

Kriminalistické stopy jednotliví autoři odborných publikací dělí podle různých hledisek, ale pro potřeby této práce budou využita dvě základní hlediska a to dělení kriminalistických stop podle kriminalistické nauky a podle možných expertizních nebo znaleckých zkoumání.

Kriminalistická nauka kromě výše uvedených hledisek, dělí kriminalistické stopy na dvě základní kategorie podle prostředí, kde se uchovaly. Těmito kategoriemi jsou:

- a) stopy materiální
- b) stopy paměťové.⁴⁰

V některých odborných publikacích lze dohledat další dělení kriminalistických materiálních stop, které je uvedeno v příloze I.

Obě tyto kategorie stop lze v práci policejní orgánů využívat, jen jejich získávání je rozdílné. Paměťové stopy lze získat pouze dobrovolnou spoluprací osoby, která takovou stopu ve svém vědomí nese. V tomto případě policejní orgány využívají zákonných metod, postupů a prostředků k jejímu zpětnému vyvolání a takové stopy vhodně dokumentují na různá záznamová zařízení, od papíru počínaje až po digitální záznam konče. Při jejich získávání, ale častěji až po jejich získání, je možné takové stopy analyzovat. Výhodou technického záznamu je to, že se k nim můžeme vracet opakovaně. Nevýhodou paměťových stop je, že za určitých okolností, přestože takové stopy jsou ve vědomí lidí, je nelze zpětně vyvolat. Pak hovoříme o negativních faktorech, mezi které lze řadit např. neochota spolupracovat, strach, stres, amnézie, onemocnění nebo dokonce smrt člověka.

Materiální stopy lze v jakémkoli materiálním prostředí získávat, vyhledávat a zajišťovat různými technickými metodami, postupy a prostředky, kdy může dojít až k určité destrukci prostředí, kde je umístěna a to za aktivní činnosti policejních orgánů, které využívají svých vědomostí, schopností, dovedností, profesních i životních zkušeností. Tyto stopy se pak podrobují různým destruktivním způsobům zkoumání, aby byly zjištěny informace, které obsahují.

⁴⁰ MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 61.

Materiální stopy a jejich poměrně rozsáhlý výskyt, co do množství i druhu, umožňují zejména policejním orgánům získávat často jasné důkazní materiály, které prokáží, jaký objekt konkrétní stopu vytvořil. Výhodou těchto stop je také to, že jejich zkoumáním lze získat informace jak o jejich povrchových, tak i vnitřních vlastnostech a lze je zkoumat za využití destruktivních metod, které tyto stopy během zkoumání změní nebo zničí, ale toto zkoumání přinese v ideálním případě předpokládaný důkazní materiál.

Materiální kriminalistické stopy se v policejní praxi spíše dělí podle expertizních a znaleckých zkoumání, kam jsou zasílány na zkoumání. Vzhledem k tomu, že takových možností je dnes více, budou zde uvedeny jen některé z nich. Mezi nejčastěji zajišťované stopy patří stopy: daktyloskopické, trasologické, mechanoskopické, biologické, genetické, stopy pachové, chemické, mikrostopy, počítačové aj.

Závěrem lze konstatovat, že kriminalistické stopy mohou nést zásadní informace o ději na místě KRU, o roli osoby pachatele, o následcích jeho jednání, o jeho motivu a zájmech, o jeho schopnostech, charakterových vlastnostech a dovednostech, ale také o jeho možném onemocnění. Kriminalistické stopy jsou také zdrojem poznání oběti, zejména tam, kde chybí. Z kriminalistických stop lze zjistit totožnost oběti, její roli v trestném činu, lze usuzovat na pasivní nebo aktivní odpor a také jaké následky utrpěla během jednání pachatele.

Proto je třeba při práci policistů na místě činu dbát na to, aby kriminalistické stopy byly na těchto místech vhodně, kvalitně a v dostatečné míře vyhledávány, zajišťovány, zadokumentovány a následně podrobně, vědecky a svědomitě zkoumány, protože pak informace, které jsou ve stopách obsaženy lze přeměnit v důkazní materiály potvrzující nebo vyvracející vinu konkrétní osoby.

3.2 Kriminalistická identifikace

Pojem kriminalistická identifikace, přesněji řečeno proces kriminalistické identifikace, je nerozlučně spojen s pojmem kriminalistická stopa. Je tomu tak proto, že právě na základě kriminalistického identifikačního zkoumání kriminalistických stop lze získat informace o objektech, které je vytvořily a tyto informace využít jako důkazní materiál v práci policie a také v soudním řízení.

Kriminalistické stopy totiž obsahují markanty, tedy identifikační znaky, které se do stopy v minulosti odrazily. Materiál, ze kterého je stopa vytvořena jej přijal, uchoval je až do procesu kriminalistického identifikačního zkoumání, ve kterém byly zkoumány, poznány, zadokumentovány a na základě těchto poznání byly vytvořeny odpovídající závěry resp. posudky nebo bylo provedeno začlenění těchto stop do evidenčních systémů policie pro jejich další budoucí využití. Proto se v procesu kriminalistické identifikace využívá metody porovnávání a komparace podezřelých objektů nebo z nich vytvořených srovnávacích materiálů s policejními evidencemi, kde jsou uchovávány kriminalistické stopy pro tyto potřeby.

3.2 Místo činu a kriminalisticky relevantní událost

Policisté a zejména pak laická veřejnost často pod pojmem místo činu, rozumí místo kde byl TČ spáchán. Z hlediska kriminalistické teorie i policejní praxe vyplývá, že jde o velmi úzký výklad tohoto pojmu. Proto je třeba tento pojem blíže objasnit. Kriminalistická nauka a odborná kriminalistická literatura, jakož i vnitřní předpisy policie uvádějí, že se pod pojmem „**MÍSTO ČINU**“ rozumí:

- a) místo trestného činu a místa s ním úzce spojená,
- b) místo, kde byl spáchán přešůpek,
- c) místo dopravní nehody,
- d) místo průmyslové havárie, požáru, výbuchu,
- e) místo, kde působily přírodní živly (blesk, vichřice, povodeň),
- f) místo nešťastné nehody (pády, uklouznutí, požítí jedu omylem),
- g) místa sebevražď, na kterých se postupuje zpočátku jako na místech vražd,
- h) místa nepovolených organizovaných manifestací, demonstrací a jiných negativních protispolečenských jevů.⁴¹

⁴¹ VICHLENDÁ, M., et al. *Kriminalistika II. díl., Kriminalistická taktika a vybrané kapitoly metodiky vyšetřování*. Holešov : SPŠ MV, 2005, s. 60.

Z tohoto výčtu je patrné, že pojem místo činu (dále jen MČ) je poměrně rozsáhlejší než by se na první pohled mohlo zdát. Je tomu tak proto, že laická, někdy i odborná veřejnost, je do určité míry manipulována sdělovacími prostředky, pro které je zajímavé pouze místo trestného činu nebo místa dopravních nehod.

Místo kriminalisticky relevantní události

Místo kriminalisticky relevantní události (dále jen MKRU), je také místo činu, ale je rozšířeno o místa, kde bylo spácháno protiprávní jednání, kde proběhla nešťastná událost, živelná pohroma apod., a přitom je kriminalisticky zajímavá nebo významná, zejména z hlediska poznání události a tvorby a výskytu stop.

Je to tedy místo, kde lze vyhledat, zajistit a zadokumentovat důležité kriminalistické stopy, které souvisí s vyšetřovanou nebo objasňovanou událostí. Jedná se o jakoukoli událost, kterou policisté nebo OČTŘ vyšetřují a na takovém místě provádějí ohledání k získání kriminalistických stop.

V každém případě sem patří místo činu, jak je výše uvedeno, ale z policejní praxe místem KRU je také: místo přestupku, místa nálezů zemřelých, ať už v otevřeném terénu nebo v jiných prostorách, místa různých tragických neštěstí, jakými jsou pracovní úrazy, pády z výšek (pád z lešení, vypadnutí z okna, neotevření padáku). Jsou to také místa, kde policejní orgány prováděly ohledání, ale vzhledem k vývoji případu jsou tyto věci postupovány k jiným orgánům státní správy k došetření, například k přestupkové komisi.

Lze tedy konstatovat, že pojem MČ a KRU se z hlediska svého obsahu z větší části překrývají, ale pojem KRU zahrnuje i místa, která jsou pojata širěji než místo činu přesněji místo trestného činu. Obě lze charakterizovat jako místa, kde proběhla nějaká negativní společenská událost, která má pro fyzické nebo právnické osoby následky majetkové, na životu nebo zdraví osob. Jsou to místa, kde lze vyhledat, zajistit a zadokumentovat kriminalistické stopy a jiné důkazní materiály.

4 Zásady a postup při zajišťování kriminalistických stop

Kriminalistická věda pro činnost policejních orgánů a dalších OČTŘ vyvinula a stanovila metody, postupy a prostředky, které by se měly využívat ke správnému a kvalitnímu vyhledávání, zajišťování a zkoumání kriminalistických stop na místě činu nebo v rámci znaleckých a expertizních zkoumání. Vzhledem k tomu, že se ohledání místa činu nebo jiného MKRU účastní i další osoby, kterými jsou především znalci, experti či jiní odborníci, je třeba, aby zásady, které platí pro ohledání a činnost na místě činu dodržovali všichni, kteří se ohledání účastní.

4.1 Činnost policistů a zásady na místě činu

Činnost policejních orgánů na místě činu (tím máme na mysli i místa KRU) musí být profesionální, kvalitní a odpovědná. Pak policisté konající ohledání daného místa mohou vyhledat, zajistit, zadokumentovat a také balit kriminalistické stopy tak, že zachovají jejich vysoké identifikační pole, které lze převést do důkazního materiálu. K tomu však musí být dostatečně vyškoleni, vzděláni a mít poměrně rozsáhlé profesní zkušenosti.

Činnost, kterou se získávají z místa KRU kriminalistické stopy, nazýváme „**OHLEDÁNÍ**“. Do tohoto pojmu lze zahrnout soubor činností, jakými jsou:

- a) pozorování,
- b) vyhledávání a zajišťování kriminalistických stop,
- c) fotografování,
- d) popis místa, změn činností zde prováděných,
- e) provádění výslechu a získávání relevantních informací od přítomných osob.⁴²

⁴² VICHLENDÁ, M., et al. *Kriminalistika II. díl., Kriminalistická taktika a vybrané kapitoly metodiky vyšetřování*. Holešov : SPŠ MV, 2005, s. 62.

Smyslem ohledání MČ je tedy přinést objektivní a kriminalisticky relevantní informace o MČ, o pachateli a jeho činnosti na něm, o roli oběti v něm, o následcích, které si oběť nese, o rozmístění stop, o příchodové a odchodové cestě. Jinak řečeno ohledáním má policejní orgán získat celkový přehled o MČ, o tom, kde se našly kriminalistické stopy a jakého druhu, o ději, který se na tomto místě udál a vyvodit základní kriminalistické verze ke ztotožnění konkrétního pachatele, k průběhu děje a také zjistit informace k totožnosti oběti, pokud její totožnost ještě známa není a k místům, kde by bylo možné vhodné další stopy vyhledat, zajistit a zadokumentovat.

Aby výsledky ohledání byly efektivní a objektivní, policejní orgány pracující na MČ musí dodržovat kriminalistickou vědou stanované a ověřené metody, postupy a doporučení, které byly kriminalistickou praxí potvrzeny. Výsledkem propojení teorie a praxe je stanovení následujících zásad pro ohledání místa činu, kterými jsou:

- a) neodkladnost ohledání,
- b) neopakovatelnost ohledání,
- c) řízení jediným vedoucím,
- d) nenahraditelnost resp. nezastupitelnost ohledání.⁴³

Neodkladnost ohledání spočívá v tom, že policejní orgány mají provést výše uvedené činnosti na MČ směřující k získání kriminalistických stop a kriminalisticky relevantních informací bez zbytečného odkladu, a co nejdříve poté, co se o KRU dozvěděly. V policejní praxi se zpravidla postupuje tak, že se nejdříve provádí ohledání MČ u trestných činů proti životu a zdraví, pak u nejzávažnější majetkové trestné činnosti. Až poté u ostatních trestných činů podle pořadí, jak byly policejními orgány registrovány. Aby bylo správně rozhodnuto o pořadí a místě KRU, kde bude ohledání prováděno, na jednotlivá místa jsou vysílány prvosledové hlídky policie, které ověřují, zda se oznámení zakládá na pravdě a předávají odpovědnému policejnímu orgánu informace o místě KRU, o tom, co se stalo, jaké jsou následky, jaké opatření je třeba přijmout a jaká opatření byla provedena.⁴⁴

Neopakovatelnost ohledání vyjadřuje požadavek hned napoprvé provést správně všechny činnosti v rámci ohledání, zejména pak vyhledání a zajištění kriminalistických stop tak, aby tato činnost nemusela být opakována. Je to dáno tím, že na MČ dochází

⁴³ VICHLENDÁ, M., et al. *Kriminalistika II. díl., Kriminalistická taktika a vybrané kapitoly metodiky vyšetřování*. Holešov : SPŠ MV, 2005, s. 62.

⁴⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 292.

k pohybu policistů zodpovědných za ohledání, kteří sami úkony ohledání provádějí a tak dochází k nevratným změnám. Ohledání MČ má za následek, nezvratné změny na MČ a tak v případě pochybení nelze opakovaně uvést toto místo do původního stavu, který existoval před započítím. Pokud je ohledání potřeba opakovat, situace na takovém MČ je zcela jiná.

Na MČ nebo KRU může také docházet k přenosu a tvorbě změn činností osob, které nemají žádný vztah k vyšetřované události a často by při opakovaném ohledání bylo těžké nebo zcela nemožné určit, která stopa souvisí s KRU a která byla vytvořena činností policistů nebo pohybem jiných osob na místě činu poté, co bylo po ohledání předáno k obvyklému užívání.⁴⁵

Řízení jediným vedoucím je požadavek, který byl ověřen policejní praxí a v podstatě vyjadřuje zkušenost, že byt' nepřilíš kvalitní řízení jediným vedoucím, je lepší než řízení ohledání několika osobami. Zároveň osoba, která je určena, jako osoba zodpovědná za ohledání, nese také odpovědnost za činnost, kterou ona sama a její spolupracovníci na místě provádějí. Vedoucí ohledání má jasně vydávat pokyny, kdo je za co odpovědný, zpětně získávat přehled o tom, co bylo na místě KRU provedeno a s jakými výsledky, jaká opatření již byla přijata a jaká mají být ještě provedena, o tom, kdo na místě působí a sám také určí, kdy bude ohledání ukončeno. Pokud dojde k pochybení, lze pak adresně přijmout opatření ve smyslu postihu, ale také ve smyslu zkvalitnění činnosti takové osoby v roli vedoucího pracovníka.⁴⁶

Nezastupitelnost ohledání - tuto zásadu, požadavek, některá odborná kriminalistická literatura pomíjí, nicméně v kriminalistické a policejní praxi má své opodstatnění. Nezastupitelnost, lépe řečeno nenahraditelnost ohledání je na MČ dána tím, že kriminalisticky relevantní stopy nelze získat nikde jinde než právě na MČ nebo na místech, která s ním bezprostředně souvisí a jen od osob, které činnost osob přítomných na MČ pozorovaly. Proto nelze vyhledávat a zajišťovat stopy a provádět ohledání tam, kde se pachatel nepohyboval, na místech která nijak s místem ohledání nesouvisí a snažit se získat paměťové stopy od osob, které danou věc vůbec nepozorovaly. V této zásadě je obsažen také požadavek na efektivitu a na ekonomiku ohledání, na logické uvažování, ale lze v něm také vidět opatření před zahlcením policejních orgánů nepodstatnou činností.

⁴⁵ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 293.

⁴⁶ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 292.

4.2 Postup na místě činu

Tato část práce bude věnována dalším důležitým kriminalisticko-technickým činnostem, kterými jsou vyhledávání, zajišťování a dokumentace kriminalistických stop na místě KRU nebo MČ. Odborná činnost zejména na MČ je určena převážně policejním orgánům a specialistům, kterými jsou kriminalističtí technici. I tato činnost má svá pravidla, kterými rozumíme metody, postupy a prostředky, které stanovila pro postup na MČ kriminalistická věda. Postupem na MČ rozumíme zpravidla:

- a) vyhledávání,
- b) dokumentace,
- c) zajišťování kriminalistických stop.⁴⁷

a) Vyhledávání kriminalistických stop

Vyhledávání kriminalistických materiálních stop ať plošných nebo plastických, ať daktyloskopických, trasologických, biologických, či jiných, policejním orgánům a kriminalistickým technikům nečiní zpravidla žádné potíže, pokud se nejedná o stopy latentní, tedy skryté. K této činnosti využívají zraku, logického uvažování na základě získaných odborných vědomostí a praktických zkušeností. Využívají také metodu vlastního pozorování, kterou doplňují různými technickými prostředky, které jsou určeny k vyhledání kriminalistických stop např. osvětlovací zařízení k jejich nasvícení ve smyslu viditelného spektra, UV záření nebo infračerveného záření. V případě latentních kriminalistických stop je třeba, aby policisté, kteří ohledání MČ prováděli, využili také fyzikálně chemických nebo jiných metod k jejich zviditelnění.

Je možno konstatovat, že kriminalistické latentní stopy se vyhledávají na základě různých indicií, na základě získaných vědomostí a zkušeností policistů, kteří ohledání provádí. Mezi nejběžnější způsoby vyhledávání stop za pomoci technických prostředků patří:

⁴⁷ VICHLENDÁ, M., et al. *Kriminalistika II. díl., Kriminalistická taktika a vybrané kapitoly metodiky vyšetřování*. Holešov : SPŠ MV, 2005, s. 66.

- a) využití různých daktyloskopických prášků - argenterát, bronzové prášky, železné piliny, které se na inkriminované místo možného nálezu stopy nanášejí speciálními daktyloskopickými štětci. Samozřejmě tuto metodu nelze využít u všech kriminalistických stop. Tento způsob zviditelnění je typický pro latentní stopy daktyloskopické a trasologické.
- b) Osvětlovací tělesa, mezi které řadíme přírodní osvětlení, dále využití různých typů baterek a dalších světel a lze je využít prakticky u všech stop.
- c) Různé typy využitelného záření na místě činu – infračervené záření nebo ultrafialové záření (ověřování pravosti listin) se využívá u biologických a chemických stop.
- d) Využití chemických reakcí např.: jodové páry nebo sazí hořícího kafru jsou vhodné na zajišťování daktyloskopických stop. Chemické zviditelnění latentních stop se využívá i u vyhledávání překrytých biologických stop, např.: prostředkem blue-star.

b) Dokumentace kriminalistických stop na místě činu

V podstatě od vzniku kriminalistické fotografie a od využívání metod měření a popisování v kriminalistické praxi bylo vždy pro soudy, ale také pro policejní orgán, velmi důležité řádně obrazově a technicky zadokumentovat MČ, vyhledané kriminalistické stopy, které na něm byly zajištěny a jejich markanty. Pro tyto potřeby kriminalistika vyvinula několik metod, které se využívají dodnes, a mezi ně řadíme nejčastěji:

- a) měření,
- b) popisování,
- c) fotografování, které bylo rozšířeno o video nebo DVD záznam.

Metoda měření se poměrně rozvinula od využívání klasického metru přes laserové až po speciální metody vyměřování MČ. Metoda vyměřování je úzce propojena s metodou popisování a zejména s dokumentací formou náčrtku a plánku.

Metoda popisování MČ v sobě zahrnuje povinné formy dokumentace, které vyžaduje trestní řád, a mezi ně řadí *písemný protokol, náčrtek a plánek* místa činu.

Písemný protokol

Tato forma dokumentace je dokonce upravena trestním řádem, a to v zákoně č. 141/1961 Sb., §113, kde se hovoří o účelu ohledání a protokolu o něm. V odstavci jedna se hovoří o tom, že ohledání se koná „*mají-li být přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení*“. V odstavci dva se pak uvádí: „*protokol o ohledání musí poskytnout úplný a věrný obraz předmětu ohledání, mají se proto k němu poříditi fotografie, náčrty a jiné pomůcky*“. ⁴⁸

Obecné ustanovení o sepisování protokolu a jeho náležitostech je uvedeno v § 55 až § 58 zákona č. 141/1961 Sb.

Kriminalistika pak ve své metodice uvádí, že obsah protokolu je shodný s požadavky trestního řádu a že protokol, kromě fotografie a náčrtu, lze doprovodit konkrétně právě videem nebo DVD záznamem. Spadají sem i speciální záznamy, které se provádí za snížené viditelnosti nebo dokonce za tmy. ⁴⁹

V každém případě protokol o ohledání místa činu všechny OČTŘ využívají, jako důležitý důkazní prostředek, ze kterého čerpají informace pro svá rozhodnutí. Proto protokol o ohledání místa činu musí být co nejpřesnější, odpovídající realitě, ve kterém bude podrobně popsáno MČ, jeho rozměry, tvar, stav a jevy na něm, má obsahovat podrobný popis napadaného objektu, způsob provedení činu a samozřejmě místa, druhy a nezaměnitelné označení a druhově odlišené kriminalistické stopy. ⁵⁰

Náčrt

Trestní řád vyžaduje, aby součástí protokolu ohledání místa činu byl i náčrt. Kriminalistika tento pojem zpřesňuje a tuto formu dokumentace označuje jako náčrtek MČ. Ten se vyhotovuje v rámci ohledání MČ přímo na něm, v poměrném měřítku a jeho součástí je zaznamenání místa činu tedy adresa nebo jiné bližší označení MČ.

⁴⁸ ÚZ. *Trestní předpisy*. Novelizovaný : 1. 7. 2016, redakční uzávěrka 8. 8. 2016. Ostrava : Sagit, 2016, s. 167.

⁴⁹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 254.

⁵⁰ VICHLENDÁ, M., et al. *Kriminalistika II. díl., Kriminalistická taktika a vybrané kapitoly metodiky vyšetřování*. Holešov : SPŠ MV, 2005, s. 67.

Součástí náčrtku je také legenda, která má obsahovat číselné označení vyhledané, zajištěné a zadokumentované stopy, její druh a místo kde byla zajištěna. Vzor náčrtu je uveden v příloze II.

Ve vlastním náčrtku se provádí kótování, tedy měrné označení vzdáleností vyhledaných stop a jiných kriminalisticky relevantních objektů od výchozího bodu měření, který se určí přímo na MČ. Tento bod je třeba doplnit alespoň ještě jedním pomocným bodem měření, od kterých bude prováděno vyměřování kriminalistických stop. Kótování a vyměřování se zaznamenává v metrech nebo v centimetrech přímo do náčrtku. Náčrtek také obsahuje přehlednou legendu s potřebnými vysvětlivkami.

Kriminalistika pak chápe náčrtek místa činu jednak jako součást kriminalistické dokumentace a jednak jako podkladový materiál, na základě kterého se vytvoří plánek místa činu.⁵¹

Plánek místa činu

Plánek místa činu se provádí na základně. K tomu se využívá matematických nebo geometrických pomůcek a milimetrového papíru. Dnes se spíše přechází na tvorbu pomocí počítačových metod a prostředků.

Údaje pro vyhotovení plánu se získávají právě z náčrtku, plánec již neobsahuje kótování, ale je vyhotoven v konkrétním měřítku a je doprovázen přehlednou legendou s vysvětlivkami.⁵²

Fotografování a jiný obrazový záznam

Kriminalistická metoda fotografování místa činu a jiných kriminalisticky významných objektů není nijak nová. Její počátky můžeme řadit do vzniku bertillonáže. Pro evidenční systémy francouzské Sûreté byla vytvořena tzv. „dvoudílná“ fotografie pachatelů a podezřelých osob. Vývoj kriminalistické fotografické dokumentace v místě činu v průběhu více jak sta let přešel od deskového fotografického záznamu přes film svítkový, kinofilm až po současný digitální záznam.

Pro potřeby práce OČTŘ kriminalistika vytvořila metodiku pro tvorbu kriminalistické fotografie, ve které je uveden postup správného obrazového zachycení

⁵¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 257.

⁵² VICHLENDÁ, M., et al. *Kriminalistika II. díl., Kriminalistická taktika a vybrané kapitoly metodiky vyšetřování*. Holešov : SPŠ MV, 2005, s. 68.

místa činu, objektů a stop na něm, jakož i dějů, které zde probíhají, proběhly a jaké jsou jejich následky.

Patří sem následující typy záběrů:

- a) orientační,
- b) polodetailní,
- c) detailní,
- d) celkově přehledný.

Současná kriminalistická technika a postupy umožňují provádět digitální záznam obrazu MČ ve vysokém rozlišení kriminalistických stop. Výhodou těchto záběrů je, že podle záznamového zařízení a podle typu paměťové karty, na kterou se obraz ukládá, kriminalističtí technici nebo policisté nemusí šetřit s počtem fotografií. Zároveň je možné, což je obrovskou výhodou, ihned po provedeném záznamu, provést kontrolu jeho kvality i obsahu. V případě „nepovedeného“ záběru je možné chybu okamžitě napravit.⁵³

Video a DVD záznam

Kriminalistická záznamová technika, v posledním půl století udělala obrovský krok dopředu a výše uvedené klasické obrazové způsoby záznamu MČ, byly rozšířeny postupně o video záznam a dnes o digitální záznam MČ, vyhledaných kriminalistických stop a všech činností, které s ohledáním souvisí. Jinak řečeno jde o záznam pohybu osob a činností souvisejících s ohledáním místa činu. Výhodou těchto záznamů je to, že je možná v podstatě okamžitá zpětná kontrola obsahu záznamu a případně v podstatě okamžité zaznamenání a doplnění, které předcházející záznam neobsahoval.⁵⁴

c) Zajišťování kriminalistických stop

Kriminalistická nauka i policejní praxí ověřené doporučené postupy při zajišťování kriminalistických stop, zahrnují následující způsoby zajišťování těchto informačních materiálů:

⁵³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 255-256.

⁵⁴ VICHLENDÁ, M., et al. *Kriminalistika II. díl., Kriminalistická taktika a vybrané kapitoly metodiky vyšetřování*. Holešov : SPŠ MV, 2005, s. 68.

- a) „in natura“,
- b) odléváním,
- c) pomocí daktyloskopických fólií (černá, bílá, transparentní),
- d) stěrem,
- e) seškrabání (zaschlá krev),
- f) na jiný vhodný nosič (latex – pachová stopa, počítačový záznam na flashdisk),
- g) fotograficky,
- h) oddělení od celku.⁵⁵

Zajišťování kriminalistických stop pak dále zpřesňuje „*Metodika pro zajišťování jednotlivých druhů kriminalistických stop*“, protože každá kriminalistická stopa zasluhuje zpravidla specifický postup při jejich zajišťování.

V policejní praxi se však některé druhy kriminalistických stop zajišťují obdobným způsobem. Jde zejména o materiální stopy trasologické, daktyloskopické, mechanoskopické, u kterých převažuje zajišťování „in natura“, na daktyloskopické fólie nebo odléváním.

Kriminalistika, ale i policejní praxe pak u některých kriminalistických stop vyžaduje naprosto zvláštní způsob zajišťování, kterého se týká především sterilita nosiče, na který bude stopa zajišťována. Jedná se zejména o stopy biologické, genetické, pachové, mikrostopy nebo stopy chemické. Vyhledávání, zajišťování a dokumentace kriminalistických stop je vysoce odbornou a profesionální činností, která je možná jen na základě získání odborného vzdělání pracovních i životních zkušeností a často také na základě intuice policisty, který tuto činnost vykonává.

⁵⁵ SUCHÁNEK, J., et al. *Kriminalistika : kriminalistickotechnické metody a prostředky*. 2. uprav. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 33

5 Kriminalistická identifikace – metoda získávání důkazů

Kriminalistická identifikace je jednou z kriminalistických metod, která přináší zcela nezvratné důkazní materiály pro důkazní řízení, a to platí především pro řízení před soudem. Z výsledků tohoto zkoumání vycházejí OČTŘ při vytyčování kriminalistických verzí. Na jejich základě rozhodují, vyžadují případně další zkoumání kriminalistických stop a materiálů, neobejdou se bez těchto závěrů během provádění výslechu a dokazování. Právě policejní orgány jako první studují, analyzují a na základě provedené analýzy získaných závěrů pak provádějí svoji další činnost. Metoda kriminalistické identifikace je tedy metodou, bez které se žádná část procesu dokazování zpravidla neobejde.⁵⁶

5.1 Principy a objekty kriminalistické identifikace

Pojmy totožnost a identifikace jsou v různých oblastech kriminalistické vědy i policejní teorie a praxe chápány různě, už proto, že je jinak vymezuje logika, jinak přírodní vědy a jinak kriminalistika. Nicméně základem kriminalistické identifikace bylo objevení jejích principů, ze kterých může vycházet kriminalistická identifikace.⁵⁷

Kriminalistickou identifikací pak rozumíme poznávací metodu, kterou se individualizuje vztah mezi dvěma či více projevy nebo částmi jednoho a téhož materiálního objektu. Základem je totožnost a v kriminalistickém slova smyslu jí rozumíme individualizovaný vztah mezi dvěma či více stavy, projevy nebo částmi jednoho a téhož materiálního objektu.⁵⁸

Principy kriminalistické identifikace

Aby bylo možné provádět kriminalistickou identifikaci, kriminalistická věda musela objevit a praxí potvrdit principy, na kterých je založena, a které povedou ke ztotožnění kriminalistické stopy s podezřelým objektem. Výsledkem identifikačního zkoumání bylo objevení a potvrzení **principů kriminalistické identifikace, kterými jsou principy:**

⁵⁶ STRAUS, J., et al. *ÚVOD DO KRIMINALISTIKY: 3. rozšířené vydání*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012, s. 138.

⁵⁷ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 106.

⁵⁸ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 106.

- a) **individuálnosti objektů**, který v sobě obsahuje poznání, že každý objekt materiálního světa je individuální a neopakovatelný, jinak řečeno, je vyloučeno, aby dva objekty měly absolutně stejné všechny své vlastnosti,
- b) **relativní stálosti** objektů, což je vlastnost, která je z hlediska kriminalistického zkoumání velice důležitá, a to proto, že mezi okamžikem spáchání trestného činu a dobou jeho odhalení a vyšetřování vždy uplyne určitý časový interval a je nezbytné, abychom z přítomného stavu objektu mohli poznat stav minulý odražený ve stopě,
- c) **odrazu, tedy způsobilosti objektů projevat své vlastnosti navenek**, který říká, že objekty materiálního světa jsou způsobilé v době páchaní trestného činu projevat své vlastnosti do vnějšího okolí, mohou být prostřednictvím těchto svých vlastností identifikovány, a to i zpětně. Vlastnosti objektů zkoumání, které se projeví ve stopách a které srovnáváme, se nazývají identifikační znaky. Největší význam pro identifikaci mají vlastnosti objektů, které jsou nahodilé, zvláštní nebo vzácné, které se nazývají markanty. Právě na základě takových markantů se individualizuje vztah mezi zajištěnou kriminalistickou stopou a srovnávacím materiálem.⁵⁹

Objekty kriminalistické identifikace

V procesu kriminalistické identifikace zpravidla vystupují nejméně dva objekty, ale častěji i několik objektů účastnících se ztotožňování, ať už se jedná o kriminalistické stopy z místa činu nebo podezřelé objekty a jimi vytvořený srovnávací materiál. Zkoumá se a zjišťuje se jejich role a jejich vztah k vyšetřované věci, ale také k sobě navzájem. Aby nedocházelo k nedorozumění z hlediska obsahu některých pojmů, je vhodné tyto pojmy objasnit.

Prověřovaný objekt je takový objekt, u něhož se předpokládá nějaký vztah k vyšetřované události (mohl vytvořit stopu), a proto se podrobuje kriminalistické identifikaci za účelem potvrzení nebo vyloučení této souvislosti.

Zjišťovaný objekt je objekt, který má objektivní jednoznačnou souvislost s vyšetřovanou událostí (podílel se na vytvoření stopy).

⁵⁹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 107-108.

Prověřované a zjišťované objekty dohromady lze označit jako *objekty ztotožňované (identifikované)*.

Ztotožňující (identifikující) objekt je takový objekt, který zobrazuje vlastnosti ztotožňovaného objektu, a ty se rozdělují na dvě skupiny:

a) *stopy trestného činu*, zajištěné na MČ jsou nositeli informace o zjišťovaném objektu, který souvisí s vyšetřováním. Jsou tak pevným bodem, z něhož vychází poznávací proces. Originální stopy mohou být v některých případech při kriminalistické identifikaci zastoupeny svými odrazy, které byly zajištěny na MČ. Těmi mohou být odlitky a otisky.

b) *Srovnávací materiál*, který je nositelem informace o ztotožňovaném objektu. Je zkoumán v originále nebo často také za pomoci z něj experimentálně získaného obrazu během procesu identifikaci. Srovnávací materiál může být jak uměle vytvořený (např. pokusně vystřelené střely), tak náhodně vzniklý (ukázky písma).⁶⁰

5.2 Cíl, formy a typické případy kriminalistické identifikace

V této části práce bude objasněno, jaké cíle ve formě vytyčených hypotéz mají být v procesu kriminalistické identifikace ověřeny, potvrzeny nebo vyvráceny, jakými formami se zkoumání má stát. Proto jsou zde uvedeny příklady z policejní praxe pro představu o procesu kriminalistického ztotožnění.

Cíl kriminalistické identifikace

Primárním cílem kriminalistické identifikace je individualizace vztahu mezi zkoumaným objektem, podezřelým objektem se stopou z místa činu nebo naopak.⁶¹

V praxi to znamená, že např. na místě činu byla zajištěna konkrétní palná zbraň a v procesu kriminalistické identifikace je třeba ověřit policejním orgánem vytyčenou hypotézu, že touto konkrétní zbraní, a žádnou jinou, byl spáchán konkrétní trestný čin.

⁶⁰ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 109.

⁶¹ MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 119.

Podají-li se dojít k tomuto předpokládanému závěru, uskutečnila se individuální identifikace. Přesto se v procesu kriminalistické identifikaci nepodaří dospět vždy k jednoznačnému závěru o totožnosti zkoumaného objektu a stopy. Nejčastěji k tomu dochází proto, že zajištěné stopy jsou nekvalitní a neobsahují dostatek markantů nebo proto, že ztotožňovaný objekt se od doby spáchání trestného činu podstatně změnil.

Znalec nebo expert v takovém případě zkoumání uzavře např. konstatováním, že prověřovaný objekt se sice shoduje v některých znacích se zjišťovaným objektem, nicméně tyto shodné znaky netvoří neopakovatelný soubor a tudíž závěr o identitě nelze vyslovit. Takový proces identifikačního zkoumání se nazývá jako „*nedovršená kriminalistická identifikace*“.

Pokud však znalec nebo odborník nalezne takový počet identifikačních znaků, které vyvracejí možnost zaměnění zkoumaného objektu s jiným, uzavře zkoumání s tím, že byl objekt se stopou ztotožněn a jde o „*dovršenou identifikaci*“.⁶²

Formy kriminalistické identifikace

Současné právní normy i kriminalistická praxe umožňuje provádět identifikační zkoumání osob, věcí, zvířat a jevů ve dvou formách. Těmi jsou:

- a) znalecká zkoumání a
- b) zkoumání rekogniční (znovu-poznávací).

Podstata obou těchto forem je stejná. Liší se však druhem stop, podle nichž se identifikace uskutečňuje. V prvním případě jsou to kriminalistické materiální stopy, ve druhém případě stopy paměťové. Rozdíl je také v subjektech identifikace, kterým je u prvního druhu znalec, u druhého případu znalec i svědek. Svědek, pokud jde o paměťové stopy. Některé nejjednodušší identifikační úkony (např. ověření totožnosti svědka před výslechem podle fotografie v občanském průkazu) uskutečňuje i orgán činný v trestním řízení.⁶³

⁶² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 111.

⁶³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 112.

Typické případy kriminalistické identifikace

Každá kriminalistická identifikace předpokládá možnost srovnání nejméně dvou materiálních objektů, z nichž jedním bývá zpravidla stopa a druhým stopa jiná stejného druhu a objekt v originálu nebo jím vytvořený srovnávací materiál. Podle druhu těchto srovnávaných objektů a jejich kombinací v procesu identifikace lze rozlišovat tyto typické případy kriminalistické identifikace, kdy se:

- a) porovnává stopa se ztotožňovaným objektem in natura (např. srovnání odlitku stopy pneumatiky v blátě s pneumatikou konkrétního vozu),
- b) porovnává stopa z místa činu s pokusně vytvořenou stopou (srovnání nábojnice nalezené na místě činu s nábojnicí pokusně vystřelenou),
- c) porovnává stopa A z jednoho místa činu se stopou B stejného druhu z toho samého nebo jiného MČ (zkoumáním sešitých stop na rozlomených vložkách zámků z několika vyloupených bytů lze zjistit, že všechny byly vytvořeny jedním nástrojem),
- d) porovnává stopa z MČ s evidenčním srovnávacím materiálem (daktyloskopická stopa z místa činu je vložena do počítačového systému AFIS, kde se vyhledává shodný otisk prstu ve sbírce již evidovaných otisků prstů),
- e) porovnává se objekt in natura s evidenčním srovnávacím materiálem (nalezená palná zbraň s evidovanými nábojnici a střelami),
- f) porovnávají se části objektu mezi sebou s cílem zjistit, zda před oddělením tvořily jeden monolitní celek (zda dva útržky papíru před roztržením patřily k sobě).⁶⁴

Z toho je patrné, že identifikační zkoumání musí mít pevné vědecké základy, metody a postupy, na základě kterých je možné provádět objektivní zkoumání, které mohou přinést zásadní informace do procesu dokazování konkrétního trestného činu konkrétní osoby. Umožňuje tak OČTR zvolit správný a zákonný postup k objasnění věci a k prokázání viny pachateli trestného činu. A to všechno na základě správně vyhledaných zajištěných zkoumaných kriminalistických stop.

⁶⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 112-113.

5.3 Metodika a druhy identifikačního zkoumání

Tato část práce bude věnována kriminalistické znalecké identifikaci, která je pro dokazování i pro další činnost OČTŘ nejvýznamnější.

Kriminalistická metodika pro identifikační znalecké zkoumání uvádí dvě fáze, které jsou s ním nerozlučně spojeny, jedná se o:

- a) přípravu k identifikačnímu zkoumání a
- b) vlastní identifikační zkoumání.

Příprava k identifikačnímu zkoumání je fáze před vlastní identifikací. Jde o fázi, ve které musí být uskutečněna řada úkonů, z nichž většinu musí uskutečnit OČTŘ, ale také odborníci nebo znalci. Sem řadíme zajištění a kvalifikaci stop (patří mezi prvotní a neodkladné úkony), obstarání ztotožňovaných objektů (převážně úkolem vyšetřovatele), pořízení srovnávacího materiálu (z části úkolem vyšetřovatele, kriminalistického technika, z části odborníka nebo znalce), obstarání podpůrného materiálu (povinností vyšetřovatele – protokoly o ohledání místa činu). Patří sem i vypracování žádosti o odborné nebo znalecké zkoumání s konkrétními a logicky navazujícími otázkami, převážení a uložení stopy a také příprava znalce na vlastní zkoumání.⁶⁵

Vlastní znalecké identifikační zkoumání

Vlastní proces identifikačního zkoumání se provádí na odborném nebo znaleckém pracovišti a provádí jej odborníci či znalci požadovaného oboru. Tuto fázi lze dále dělit na následující stádia:

- a) *oddělené zkoumání*, kdy nejprve se každý ze zkoumaných objektů posuzuje samostatně, vyhodnocuje se jeho identifikační pole a markanty v něm obsažené, někdy se také určuje druh zkoumané kriminalistické stopy a oprávněnost jejího zkoumání,
- b) *porovnávací zkoumání*, jde o stádium, během kterého se identifikační znaky dvou nebo více zkoumaných objektů pokud možno společně a současně

⁶⁵ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 113.

analyzují, vnímají a hodnotí, tak aby bylo rozhodnuto, zda se pozorované identifikační znaky shodují nebo odlišují. K usnadnění této činnosti se používá několik způsobů komparace:

- 1) **položením vedle sebe** - porovnávané zobrazení objektů se zvětší a následně se umístí do jednoho zorného pole tak, aby bylo možné identifikační znaky najednou porovnávat a zapisovat,
 - 2) **překrytím zobrazení** – spočívá v překrytí konkrétního zobrazení druhým průhledným zobrazením,
 - 3) **spojením zobrazení** – je založené na vzájemném připojení, resp. spojení porovnávaných objektů tak, aby jedno zobrazení vytvářelo přirozené pokračování druhého zobrazení.⁶⁶
- a) **vyhodnocení výsledků porovnání**, kdy cílem tohoto stádia je posoudit, zda identifikační znaky zobrazené na dvou či více porovnávacích objektech, se shodují či nikoliv a v případě, že ano, zda shodné znaky tvoří neopakovatelný soubor.⁶⁷

Je tedy na místě uvést konkrétní metody a obory identifikačního zkoumání osob, které mohou za ideálních podmínek, tedy za dostatku kvalitních, na markanty bohatých, kriminalistických stop a za přítomnosti vhodného srovnávacího materiálu ztotožnit konkrétní osobu. Takovými metodami jsou:

- a) daktyloskopie,
- b) trasologie,
- c) portrétní identifikace,
- d) písmoznalectví,
- e) odorologie,
- f) fonoskopie a
- g) genetika.

⁶⁶ ŠIMOVČEK, I., et al. *Kriminalistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 58.

⁶⁷ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 114-124.

Pro účely této práce bude provedeno objasnění identifikačního vztahu mezi kriminalistickou stopou z místa KRU u člověka na stopách daktyloskopických, biologických resp. genetických a trasologických.

5.4 Kriminalistické stopy v procesu identifikačního zkoumání

Kriminalistické stopy jsou objekty, které obsahují velmi často rozsáhlé informační pole, na základě kterého lze jednoznačně identifikovat osobu, věc nebo zvíře, které ji vytvořilo. Mohou nést informace o počtu pachatelů, ale také o činnosti či pasivitě obětí, o složitosti zabezpečení objektu před proniknutím cizí osobou aj. Tyto stopy lze zkoumat různým kriminalisticko-technickým odborným či znaleckým zkoumáním, můžeme rozdělit na dva základní druhy, kterými jsou:

- a) stopy materiální a
- b) stopy paměťové.

Stopy paměťové jsou informace o vnímaných objektech, osobách nebo dějích a jsou uchovány v paměti konkrétního člověka. Tyto stopy pak nebudou v této práci blíže rozebírány.⁶⁸

Stopy materiální jsou různé odrazy jiných objektů, osob, zvířat či dějů do konkrétního reálného prostředí, ve kterém zanechávají změny, a tyto změny je možné vyhledat, zajistit, zadokumentovat a zkoumat kriminalistickou vědou nebo jinými vědeckými metodami, postupy a prostředky. V každém případě výsledkem materiálních stop je získání jasného závěru, že danou stopu vytvořil konkrétní člověk, zvíře, věc nebo děj nebo že není možné tento vztah prokázat.⁶⁹

Kriminalistika dělí materiální stopy z různých hledisek. V této části práce bude použito dělení materiálních stop podle expertizního či znaleckého zkoumání s ohledem na nejčastěji využívané možnosti individuální identifikace člověka z vhodných kriminalistických stop. Takovými stopami v současnosti jsou stopy:

⁶⁸ MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 69.

⁶⁹ MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 68.

- a) daktyloskopické,
- b) genetické resp. biologické a
- c) stopy trasologické.⁷⁰

Na tomto místě je nutno dodat, že i jiné materiální stopy mohou nést vysoké identifikační znaky využitelné pro ztotožnění člověka. Takovými stopami jsou dále stopy:

- a) fonoskopické – záznam hlasu,
- b) audiovizuální – video, foto, DVD záznam,
- c) pachové resp. odorologické stopy,
- d) stopy písma aj.

Vzhledem ke složitosti procesu individuální identifikace člověka bude pro objasnění procesu kriminalistické identifikace využita stopa daktyloskopická.

5.5 Kriminalistická daktyloskopie a proces identifikace

Identifikační zkoumání v oblasti kriminalistické daktyloskopie patří mezi nejstarší a v současnosti je stále jednou z nejspolehlivějších a nejvíce využívaných metod ztotožnění člověka.

Mezi první významné osobnosti na světě, které se zabývaly a studovaly rýhy na prstech rukou, byl český fyziolog Jan Evangelista Purkyně, kterému se podařilo poprvé popsat a klasifikovat základní vzory papilárních linií na koncových člancích prstů. Dalšími významnými jmény v této oblasti jsou W. J. Herschel, H. Faulds, sir F. Galton, E. R. Henry nebo J. Vucetich, kteří je využívali v procesu kriminalistické identifikace a pro tvorbu evidenčních systémů.⁷¹

⁷⁰ STRAUS, J., PORADA, V., et al. *Kriminalistická trasologie*. Praha : Policejní akademie ČR, 2004, s. 5.

⁷¹ STRAUS, J., VAVERA, F. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem II*. Praha : POLICE HISTORY, 2005, s 62.

Na základě jejich objevů a jejich ověření v policejní a soudní praxi vznikly současné daktyloskopické identifikační systémy.

Pojem kriminalistické daktyloskopie není příliš odlišný a to jak z hlediska jednotlivých autorů, tak podle odborné literatury i definice kriminalistické daktyloskopie, v této práci bude použita následující:

*„Daktyloskopie je vědní obor zabývající se zkoumáním zákonitosti vzniku a zániku daktyloskopických stop, tak i vyhledáváním a zajišťováním stop a identifikací osob podle otisků papilárních linií na prstech, dlaních a chodidlech nohou, s cílem jejich využití při odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti“.*⁷²

Při postupném a důkladném pozorování od prvního článku prstů směrem k poslednímu článku bylo zjištěno, že na prvních a druhých člancích jsou vytvořeny obrazce papilárních linií, které jsou mírně vypuklé, skoro až rovné. Čím výše jsou papilární linie uloženy, tím lépe můžeme pozorovat jejich zakřivení, rozdělení, navazování až po vypuklost, která vrcholí na posledním článku prstu.⁷³

Obrazce papilárních linií na otiscích prstů rukou, dlaní a ploch chodidel jsou pevné a nezměnitelné, podřízené fyziologickým zákonitostem. Jejich objevitelé a znalci tohoto oboru vědecky prokázali, že obrazce papilárních linií odrážejí v ideálním případě tři daktyloskopické zákonitosti:

- a) individuálnosti,
- b) neměnnosti, lépe řečeno relativní stálosti a
- c) neodstranitelnosti.⁷⁴

Princip individuálnosti papilárních linií vyjadřuje poznání, že „na světě nejsou dva lidé, kteří by měli shodné obrazce papilárních linií“.⁷⁵

Specifických znaků, které vyjadřují individuálnost papilárních linií člověka, existuje na jednom prstě kolem sedmdesáti. Na minimální počet znaků nutných k jednoznačné identifikaci jsou na světě různé názory. Na Slovensku a v České republice je tento počet

⁷² ŠIMOVIČEK, I., et al. *Kriminalistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 87.

⁷³ ŠIMOVIČEK, I., et al. *Kriminalistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 87.

⁷⁴ ŠIMOVIČEK, I., et al. *Kriminalistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 88.

⁷⁵ ŠIMOVIČEK, I., et al. *Kriminalistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 88.

pro jednoznačnou identifikaci člověka deset. Je-li počet takových markantů menší, nelze jednoznačně otisk osoby se stopou ztotožnit.⁷⁶

Princip neměnnosti papilárních linií znamená, že bylo potvrzeno dlouhodobým vědeckým pozorováním, že za vhodných podmínek vzorec papilární linií zůstává po celý život člověka relativně neměnný. Slovo „relativní“ má zde velký význam. V tom slova smyslu, že identifikační znaky zůstávají stejné po celý život člověka, jen kůže, jak roste, degraduje a ztrácí pružnost, což ovlivňuje velikost a tvar obrazců.⁷⁷

Princip neodstranitelnosti papilárních linií znamená, že papilární linie a markanty z nich vytvořené jsou neodstranitelné, pokud není odstraněna zárodečná vrstva kůže. Tedy opět můžeme hovořit o „relativní“ neodstranitelnosti papilár. Pokud však dojde k jejich zničení, vzniknou na jejich místě jizvy a ty mají opět vysokou identifikační hodnotu pro svoji specifičnost.⁷⁸

Stejně důležité pro identifikaci osob jako jsou otisky prstů, jsou i otisky obrazců papilárních linií na dlaních ruky. Pak odborníci hovoří o „cheiroskopii“. Pokud jsou zkoumány papilární linie plosek bosých nohou, hovoří se o „podoskopii“. O obrazcích papilárních linií na dlaních platí stejné fyziologické zákonitosti jako u obrazců papilárních linií na prstech.⁷⁹

Identifikační hodnota daktyloskopické stopy na základě obsahu jejího informačního pole umožňuje za vhodných podmínek identifikovat osobu tím nejvyšším identifikačním stupněm – individuální identifikací. Otisky prstů mají zásadní význam pro individuální identifikaci osob, a to i v případě identifikace jednovaječných dvojčat, nebo pro případy zpětného ztotožnění a také pro tvorbu a využívání jejich obsahu v rámci policejních evidencí.⁸⁰

Pro rychlé porovnání každé daktyloskopické stopy zajištěné na MČ Policie ČR zřídila speciální sbírku daktyloskopických stop z míst činů, osob trestně stíhaných, pohřešovaných cizinců a osob neznámé totožnosti. Je označována jako AFIS, tedy automatizovaný daktyloskopický identifikační systém, který slouží pro porovnání každé

⁷⁶ SUCHÁNEK, J., et al. *Kriminalistika : kriminalistickotechnické metody a prostředky*. 2. uprav. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 30.

⁷⁷ ŠIMOVČEK, I., et al. *Kriminalistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 88.

⁷⁸ ŠIMOVČEK, I., et al. *Kriminalistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 88.

⁷⁹ ŠIMOVČEK, I., et al. *Kriminalistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 92.

⁸⁰ ŠIMOVČEK, I., et al. *Kriminalistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 93.

nově zjištěné stopy s touto sbírkou a zde vedenými osobami, nebo s jinými stopami a umožňuje také rychlou individuální identifikaci osob.⁸¹

Identifikace osob podle daktyloskopických stop je v běžné v policejní praxi složitým a poměrně dlouhým procesem. Základem je vyhledat, kvalitně zviditelnit, zadokumentovat, zajistit a nezaměnitelně, zpravidla číselně označit daktyloskopické stopy z místa činu. K zajištěným stopám je třeba zajistit také tzv. „srovnávací materiál do domácích osob“, tedy osob, které mají volný přístup na místo činu, ti kteří zde běžně pracují nebo bydlí. Tyto osoby a jimi zanechané stopy se z dalšího identifikačního zkoumání vyloučí.

Následuje balení a odesílání daktyloskopických stop na expertizní nebo znalecké zkoumání. Při balení a přepravě je třeba dávat pozor, aby nedošlo k záměně, ke kontaminaci nebo ke zničení těchto stop mezi sebou nebo stopami jinými.

Po doručení na kriminalistické pracoviště experta nebo znalce, dojde k převzetí stop, je provedena kontrola počtu stop a jejich stavu podle přiloženého dožádání. Následuje vyhodnocení zaslaných daktyloskopických stop z hlediska využitelnosti, tedy zda zkoumaná stopa nese dostatečný počet znaků pro částečnou nebo úplnou identifikaci. Stopy, které nelze využít k dalšímu zkoumání, jsou vyřazeny z tohoto procesu.

Expert nebo znalec se dále zabývá pouze využitelnými stopami pro proces kriminalistické identifikace. Pokud se tyto stopy shodují s otisky a vtisky domácích osob jsou z dalšího zkoumání vyřazeny. Stejně tak se vyřadí stopy, které nelze dále zkoumat.

Zbylé využitelné daktyloskopické stopy se porovnávají v systému AFIS. Zde se provádí porovnání s evidovaným daktyloskopickým materiálem osob, porovnávají se zaslané stopy s evidovanými stopami z dosud neobjasněných činů. Daktyloskopický identifikační systém AFIS 2000, se u nás využíval od roku 1994, o několik let později došlo k nákupu novějšího systému AFIS-BIS, který zpracovává otisky dlaní a spolupracuje se všemi státy EU.⁸²

⁸¹ ŠIMOVIČEK, I., et al. *Kriminalistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 92.

⁸² PČR – Kriminalistická daktyloskopie [online]. 2018 [cit. 2018-03-11].

Pokud nalezne shodu s evidovanou sobou, hovoříme o dovršené identifikaci. Znalec nebo expert došel na základě komparace infomačního pole stopy a evidovaného daktyloskopického materiálu k závěru, že našel požadovanou shodu v počtu stejných markantů a tedy je opodstatněn závěr, že stopu na místě činu zanechala konkrétní soba, která se podle data narození, bydliště a rodného čísla blíže specifikuje.

Pokud ke shodě mezi zkoumanou stopou z místa činu a evidenčním materiálem nedojde, stopa se převede do digitálního obrazu, pokud je využitelná a uloží se do evidence AFIS. Znalec nebo expert také může zjistit, že stejná daktyloskopická stopa je evidována v systému AFIS už u jiného dosud neobjasněného případu. Výsledkem zkoumání je pak propojení daného případu s další neobjasněnou trestnou činností.

Závěr

Závěrem je možno uvést, že vytyčeného cíle z úvodu práce, tedy přiblížení kriminalistiky jako vědy o stopách bylo dosaženo. Rovněž tak byl objasněn význam kriminalistických stop v procesu identifikace a jeho význam pro činnost orgánů činných v trestním řízení. Celkově lze práci charakterizovat, že se jedná o teoretický materiál, který byl vypracován na základě studia odborné literatury, na základě sběru dat, jejich analýzy, syntézy i dedukce.

Práce obsahuje prezentaci a objasnění důležitých kriminalistických pojmů pro její pochopení, je uveden stručný vývoj kriminalistiky jakožto samostatné vědy, obsahuje zásady práce policejních orgánů na místě činu v souvislosti s vyhledáváním, zajišťováním a dokumentací kriminalistických stop a je dostatečně objasněn pojem kriminalistické identifikace a prezentován postup kriminalistické identifikace na příkladu daktyloskopických stop.

Jako součást této kapitoly lze navrhnout opatření, kterými by bylo možno zkvalitnit práci na místě činu při vyhledávání a zajišťování kriminalistických stop. Mezi tato opatření je možno zařadit:

- a) celoživotní vzdělávání policejních specialistů i jiných policistů,
- b) erasmus,
- c) kvalitní zajištění moderními technickými prostředky pro vyhledávání, zajišťování a balení kriminalistických stop a proškolení jejich možností k vyhledávání a zajišťování kriminalistických stop,
- d) individuální a odpovědný přístup při činnostech na místě činu každého účastníka ohledání,
- e) úplná a co nejpřesněji provedená dokumentace místa činu a zajištění stop a
- f) kontrola nadřízených složek k činnosti účastníků ohledání na místě činu.

Tato navrhovaná opatření by ve svém důsledku mohla zvýšit kvalitu práce policistů a jiných OČTR nebo dalších účastníků při jejich činnostech na místě činu.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001. 512 s. ISBN 80-7179-362-0.
2. MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. 129 s. ISBN 80-7251-019-3.
3. PORADA, V., STRAUS, J. *KRIMINALISTICKÉ STOPY: Teorie, metodologie, praxe*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. 506 s. ISBN 978-80-7380-396-4.
4. STRAUS, J., et al. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem*. Praha : POLICE HISTORY, 2003. 197 s. ISBN 80-86477-18-
5. STRAUS, J., VAVERA, F. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KRIMINALISTIKY : slovem i obrazem II*. Praha : POLICE HISTORY, 2005. 347 s. ISBN 80-86477-28-2.
6. STRAUS, J., PORADA, V., et al. *Kriminalistická trasologie*. Praha : Policejní akademie ČR, 2004. 287 s. ISBN 80-7251-160-2.
7. STRAUS, J., et al. *ÚVOD DO KRIMINALISTIKY: 3. rozšířené vydání*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. 173 s. ISBN 978-80-7380-376-4.
8. SUCHÁNEK, J., et al. *Kriminalistika : kriminalistickotechnické metody a prostředky*. 2. uprav. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. 354 s. ISBN 80-7251-014-2.
9. ŠIMOVČEK, I., et al. *Kriminalistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011. 405 s. ISBN 978-80-7380-343-8.
10. VICHLENDÁ, M., et al. *Kriminalistika II. díl., Kriminalistická taktika a vybrané kapitoly metodiky vyšetřování*. Holešov : SPŠ MV, 2005. 112 s.

Elektronické zdroje

1. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Kriminalistická daktyloskopie* [online]. 2018 [cit. 2018-03-11]. Dostupné z WWW: <http://www.policie.cz/clanek/celorepublikove-utvary-kriminalisticky-ustav-praha-zpravodajstvi-test-2.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

Legislativní dokumenty

1. ÚZ : *Trestní předpisy*. Novelizovaný : 1. 7. 2016, redakční uzávěrka 8. 8. 2016. Ostrava : Sagit, 2016. ISBN 978-80-7488-174-9.

Seznam zkratk

KRU – kriminalisticky relevantní událost

MKRU – místo kriminalisticky relevantní události

OČTŘ – orgány činné v trestním řízení

PAČR – Policejní akademie České republiky

TČ – trestný čin

VB – veřejná bezpečnost

VŠ SNB – Vysoká škola Sboru národní bezpečnosti

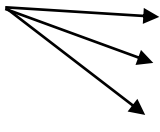
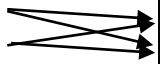


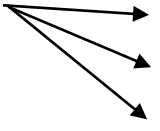
Seznam příloh

Příloha I: Rozdělení kriminalistických stop

Příloha II: Vzor náčrtku

Přílohy

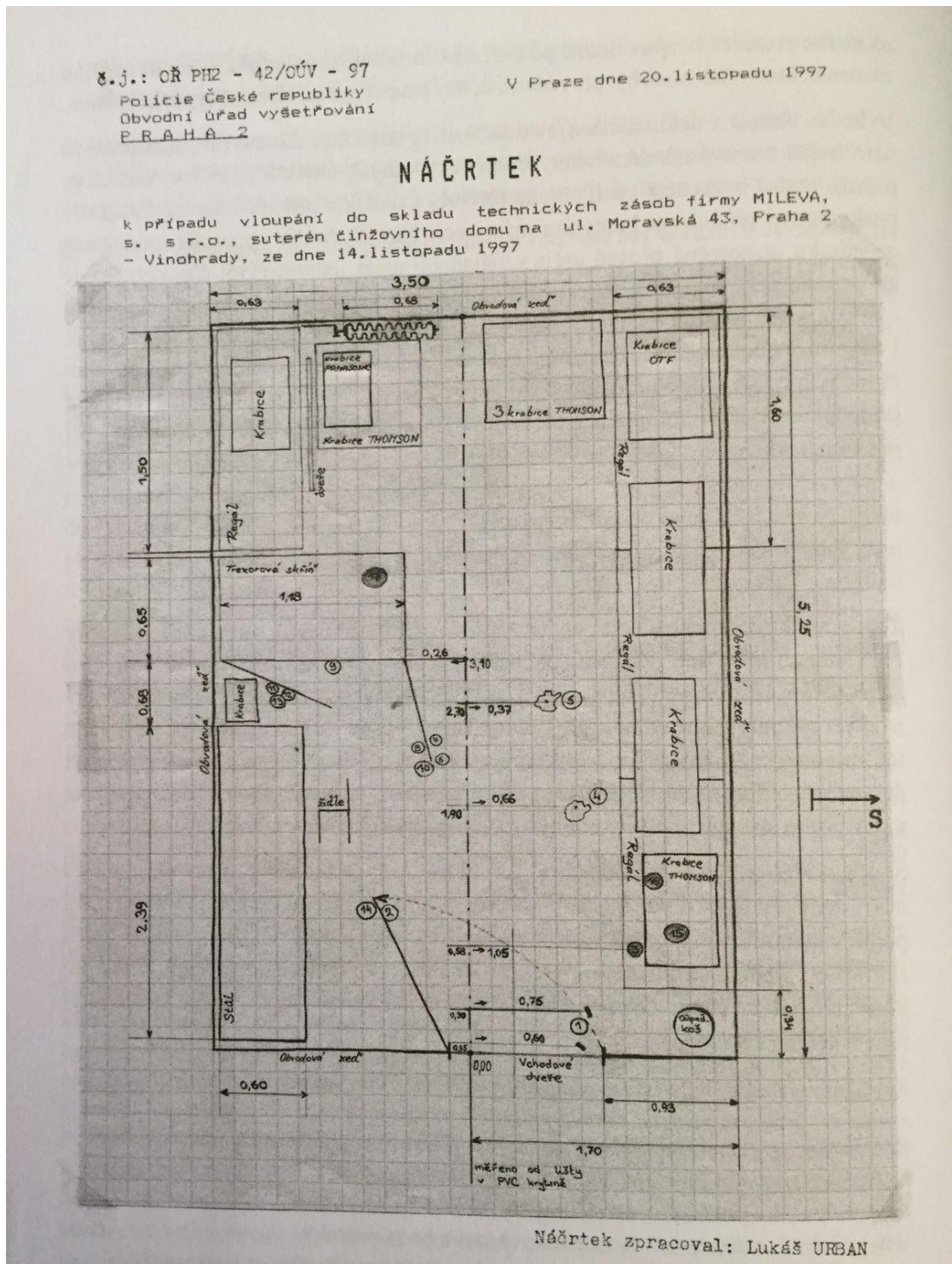
Příloha I: Rozdělení kriminalistických stop⁸³

Paměťové						
	statické	-plošné			-viditelné	-latentní
		-plastické		-vtisky		
Materiální	dynamické	-plošné		-navrstvené -odvrstvené		
		-plastické		-rýhy -sešinuté -zhmožděné		

⁸³ PORADA, V., STRAUS, J. *KRIMINALISTICKÉ STOPY: Teorie, metodologie, praxe*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. 506 s.

MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. 129 s.

Příloha II: Vzor náčrtku⁸⁴



⁸⁴ MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 258.

